

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

На правах рукопису

УХАЛІН ВЛАДИСЛАВ ВІТАЛІЙОВИЧ

НОВІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ
(НА ПРИКЛАДІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ
ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА)

Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Освітній рівень «магістр»

Науковий керівник:

Лукашевич Олександр Анатолійович,

кандидат історичних наук, доцент

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

завідувач кафедри

_____ **В.М.Орлик**

_____ **2020_ р.**

КРОПИВНИЦЬКИЙ – 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ	9
1.1. Історіографічний аналіз проблеми функціонування бібліотек в інформаційному просторі	9
1.2. Методи та джерельна база дослідження.....	16
1.3. Категоріальний апарат дослідження	27
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА.....	35
2.1. Структура та основні функції Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка.....	35
2.2. Управлінська документація та організація документообігу в Кіровоградській обласній бібліотеці для юнацтва ім. Є. Маланюка.....	42
РОЗДІЛ ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ	50
3.1. Інформаційна діяльність КОБЮ ім. Є. Маланюка	50
3.2. Залучення користувачів до бібліотеки	61
3.2.1. Використання реклами	61
3.2.2. Залучення користувачів через веб-сайт бібліотеки	67
3.3. Організація читацької діяльності.....	71
3.4. Шляхи удосконалення роботи Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка.....	81
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ	100

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БД – база даних

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ГО ТІМО «Відкриті двері» – Громадська організація Телевізійне Інформаційне Молодіжне Об'єднання «Відкриті двері»

ДБА – довідково-бібліографічний апарат

ДБО – довідково-бібліографічне обслуговування

ДСТУ – Державний стандарт України

ЕК – електронний каталог

ЗМІ – засоби масової інформації

ЗУ – Закон України

КОБЮ – Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка

МКУ – Міністерство культури України

НБУ – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ПК – персональний комп'ютер

ПР – паблік рілейшнз

РКК – Регіональний Корпоративний Каталог

ФЗ – фірмовий знак

ЦБС – Централізована бібліотечна система

ЦУКК – Центральнo-Український Корпоративний Каталог

ЧАЕС – Чорнобильська атомна електростанція

RSS – Really Simple Syndication

ВСТУП

Сьогоднішнє суспільство є інформаційним. Удосконалення інформаційних технологій, розширення сфер їх застосування, індустріалізація виробництва інформаційних продуктів та послуг спричинили активний розвиток інформаційного ринку.

Розвиток інформаційних технологій змінює процес інтелектуалізації суспільства, розвиток освіти, науки й культури. Сама ж інформація є глобальним, невичерпним потенціалом сучасної людини.

В умовах безперервного збільшення обсягів інформації змінюються форми й способи роботи з величезними обсягами нових знань. Цей процес супроводжується змінами в усіх галузях людської діяльності, зокрема і в бібліотечній. Сьогодні бібліотеки якісно змінюють свою діяльність шляхом нарощування інформаційного потенціалу, інтеграції бібліотечних ресурсів та забезпечення швидкого доступу до інформації. Адже найважливішим завданням бібліотек залишається надання інформації різним верствам населення. І це спонукає бібліотеки йти в ногу з науково-технічним прогресом.

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка, прагне якнайповніше задовольнити потреби своїх користувачів та забезпечити оперативний доступ до всіх бібліотечно-інформаційних ресурсів як власного виробництва, так і придбаних, з цією метою фахівці бібліотеки вивчають та активно впроваджують нові інформаційні технології у свою діяльність.

Аналіз наукових поглядів щодо нинішнього стану інноваційних і трансформаційних змін у бібліотечній галузі, а також сучасних теоретичних досліджень стратегій розвитку бібліотек підтвердив необхідність та своєчасність дослідження щодо особливостей інновацій в діяльності бібліотек відповідно до вимог часу й потреб інформаційного суспільства, адже сьогодні бібліотека розширює діапазон своїх можливостей,

трансформуючись в сучасну, комфортну, прогресивну інформаційну структуру, справжній науково-інформаційний центр. Саме це й становить актуальність цієї наукової роботи.

Про діяльність бібліотек в сучасному інформаційному просторі, направленість закладів культури на надання максимально сфокусованих інформаційних послуг користувачам існує багато наукових напрацювань, представлених як вітчизняними фахівцями, так і закордонними теоретиками та практиками бібліотечно-інформаційної справи.

Загальнотеоретичні аспекти даної проблематики досліджені в роботах С. Кулешова, В. Пашкової, М. Слободяника, А. Чачко. Питання модернізації інформаційно-бібліотечних ресурсів і технологій розглядалися у працях Л. Костенка, Т. Павлуші, М. Сенченка, А. Чекмарьова, реклами як комунікативної системи бібліотек – О. Кашкарьової, принципів управління діяльністю бібліотек – Л. Петрової та Г. Саприкіна. Трансформацію бібліотеки в інформаційний центр, впровадження інноватики в її діяльність, створення моделі електронної бібліотеки та інші вектори діяльності сучасної бібліотеки вивчали Н. Апшай, Є. Гусева, І. Давидова, О. Качанова, Т. Колесникова, Н. Стрілець, Г. Шемаєва, Я. Шрайберг та інші.

Дослідження здійснено в напрямі виконання законів України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про Національну програму інформатизації», «Про доступ до публічної інформації».

Мета дослідження полягає у визначенні нових напрямків діяльності бібліотек в сучасному інформаційному просторі; на основі аналізу роботи Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка виявити проблеми функціонування та перспективи розвитку, запропонувати шляхи вдосконалення діяльності сучасної бібліотеки як потужного науково-інформаційного центру.

Задля реалізації головної мети дослідження необхідно було розв'язати такі основні **завдання**:

1. Здійснити історіографічний аналіз проблеми діяльності бібліотек в інформаційному просторі.
2. Описати джерельну базу та методи дослідження.
3. Охарактеризувати категоріальний апарат дослідження.
4. Проаналізувати діяльність, структуру, завдання та функції Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка.
5. Розглянути особливості інформаційної діяльності бібліотеки.
6. Окреслити шляхи вдосконалення діяльності бібліотеки як потужного інформаційного центру.

Об'єкт дослідження: бібліотека як сучасний інформаційний центр.

Предмет дослідження: особливості інформаційної діяльності Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка.

Методи дослідження.

Для розв'язання означених завдань використано комплекс взаємопов'язаних методів: *історичний метод* – з метою дослідити витoki і розвиток бібліотечної справи; *метод аналізу* – з метою вивчити роботу кожного відділу Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка окремо, що в результаті дасть нам чітке уявлення про роботу бібліотеки в цілому, з'єднавши знання за допомогою *синтезу*; *термінологічний аналіз* допоміг дослідити поняття, які безпосередньо стосуються теми дослідження; *метод сайтометрії* дозволив проаналізувати сайт бібліотеки та зрозуміти рівень інноваційного розвитку, кваліфікаційного кадрового та технічного забезпечення бібліотеки; *метод анкетування* дав можливість визначити рівень задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки; *аналіз бібліотечної документації* дав змогу виявити напрямки функціонування бібліотеки як інформаційного центру.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці теоретичних підходів щодо організації діяльності Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка в сучасному інформаційному просторі.

Практичне значення дослідження. Висновки за підсумками магістерської роботи спрямовані на активізацію діяльності Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка як дієвого науково-інформаційного центру. Рекомендації, сформульовані у дослідженні, мають практичне значення для вдосконалення роботи бібліотеки.

Зміст та структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 70 найменувань, та 7 додатків. Обсяг основного тексту – 94 сторінки, загальний обсяг роботи – 124 сторінки.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, визначаються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження.

Перший розділ присвячено розгляду історіографії проблеми маркетингової діяльності та функціонування сучасної бібліотеки, визначенню методів та джерельної бази дослідження, а також аналізу основних категорій дослідження.

У другому розділі проаналізовано призначення, структуру, функції Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка, нормативно-правову базу її діяльності; досліджено діяльність бібліотеки в інформаційному просторі.

У третьому розділі представлено аналіз нових напрямків діяльності бібліотеки, окреслено перспективи впровадження інноваційних технологій та запропоновано шляхи удосконалення інформаційної діяльності Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка.

У висновках узагальнено результати дослідження, сформульовано підсумки в теоретичному та практичному аспектах.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

1.1. Історіографічний аналіз проблеми функціонування бібліотек в інформаційному просторі

Сучасні соціокультурні інновації призвели до помітних змін у багатьох сферах життєдіяльності суспільства, зокрема, й у бібліотечній галузі. Процес збільшення виробництва інформаційних ресурсів став характерною рисою нашої цивілізації, починаючи із середини минулого століття.

Зростаючі обсяги інформації, удосконалення інструментів керування інформаційними потоками, розширення доступу до них для дедалі більшої кількості людей забезпечили перехід людства до інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство, за Ф. Уебстером, – це теоретична концепція постіндустріального суспільства, історична фаза можливого еволюційного розвитку цивілізації, в якій інформація і знання продукуються в єдиному інформаційному просторі. Головними продуктами виробництва інформаційного суспільства стають інформація і знання [62, с. 24].

Електронні технології, які прийшли у бібліотечні установи, сприяють активізації усіх напрямків бібліотечної справи. У постійно зростаючому інформаційному просторі відбувається трансформація всіх складників виробничої діяльності бібліотек. За останні роки бібліотеки здійснили перетворення майже в усіх сферах бібліотечної діяльності. Було започатковано принципово новий напрямок роботи – впровадження новітніх інформаційних технологій в практику роботи бібліотек.: організаційно-функціональної, технічної й технологічної, кадрової.

Ще наприкінці минулого століття В. Бабич писав про важливість створення глобального міжбібліотечного інформаційного простору: «Організація ж сучасної бібліотечної системи ґрунтується не лише на автоматизації окремої бібліотеки. Головна мета її – створення єдиного всеукраїнського інформаційного простору та інтеграція у світовий

бібліотечний інформаційний простір. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити ряд завдань: по-перше, удосконалення бібліотечно-бібліографічної інформації й публікації текстів у електронному вигляді; по-друге, забезпечення доступу через Інтернет до бібліографічної інформації та повнотекстових баз даних; по-третє, забезпечення електронних засобів пошуку й обслуговування запитів на інформаційні ресурси бібліотеки. З розвитком комп'ютерних і телекомунікаційних технологій інформаційний простір бібліотеки розширюватиметься до міжбібліотечного, міжрегіонального, а з часом його межі стануть ще ширшими [3, с. 17].

Створення єдиного інформаційно-бібліотечного простору дає змогу забезпечити широкі можливості для кооперування зусиль бібліотек у наданні користувачам розвинутого сервісу в корпоративному середовищі спільних інформаційних ресурсів і сервісів регіону, більше того, сприяє побудові інформаційного суспільства в Україні.

Проблеми та питання інформатизації бібліотек останніми роками ще більше привертають увагу вітчизняних та зарубіжних вчених.

Так, І. Давидова у науковій роботі «Інноваційна політика бібліотек України: Зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві» [14] приділяє увагу розробці теоретико-методологічних засад управління інноваційним розвитком бібліотек України за умов їх функціонування на документно-інформаційному й інформаційно-когнітивному рівнях соціальних комунікацій. Дослідниця зазначає, що «нове інформаційне середовище потребує від працівників бібліотек активізації дій, спрямованих на забезпечення вільної орієнтації споживачів у системі інформаційних продуктів та послуг, а також на подолання їхньої невпевненості, яку можуть спричинити різноманітність ресурсів та особливості мережевих комунікацій. Це дає підставу стверджувати, що працівники спеціалізованих бібліотечних служб мають виступати ефективними посередниками у створенні нового знання, доставці інформації та знань, а також їх оцінюванні та підвищенні якості» [14, с. 142].

Основні проблеми трансформації традиційних бібліотечних установ у сучасні інформаційні центри як важливу складову вітчизняного інформаційного ринку висвітлила у статті «Інформатизація суспільства й нові завдання бібліотечних структур» С. Горова. На жаль, досить значна частина бібліотек в Україні на сьогодні є неспроможною повною мірою задовольнити зростаючий швидкими темпами попит користувача на нові інформаційні продукти та послуги через невідповідність матеріально-технічної бази, відставання в підготовці необхідних сьогодні спеціалістів і, що найважливіше, недостатню усвідомленість у громадській думці зростаючого значення бібліотечних установ як сучасних інформаційних центрів широкого користування [12, с. 226-227].

Різноманітні аспекти запровадження технічних і технологічних інновацій у бібліотеках висвітлюються в дослідженнях Я. Шрайберга. Так, у роботі «Роль бібліотек у забезпеченні доступу до інформації та знань в інформаційному столітті» [69] висвітлено діяльність бібліотек у забезпеченні доступу до інформації. Проаналізовано сучасний стан у галузі створення й використання електронних бібліотек у світі. Досліджено «Відкриті архіви інформації» або системи відкритого доступу як важливу частину світової інформаційної інфраструктури. Розглянуто й охарактеризовано проблему захисту авторського права під час надання інформації відкритого доступу. Констатовано нездатність електронних бібліотек замінити традиційні.

Цінною в ключі заявленої проблеми є також наукова розвідка Я. Шрайберга «Бібліотеки, електронна інформація і змінне суспільство в інформаційному столітті». У роботі представлено сутність понять «інформація», «електронні ресурси» «фонди електронної бібліотеки» та визначено їх місце в системі електронної бібліотеки [67].

Український учений О. Пархоменко у монографії «Інформація і знання: взаємозв'язок» відносить інформаційно-знаннєві потреби до стратегічних потреб суспільства, оскільки саме вони, насамперед, забезпечують розвиток

науки, освіти та виробництва і створюють широкі можливості переходу до більш високого рівня життя [38, с. 217].

Проблеми розвитку глобальних інформаційних обмінів на базі структуризації міжнародних бібліотечних систем та інших великих центрів концентрації інформаційних ресурсів піднімає О. Онищенко у монографії «Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства». Дослідник також розглядає основні принципи розвитку сучасного інформаційного співробітництва [35].

Важливим завданням сьогодення є збереження інформації, яка накопичується надзвичайно швидкими темпами. Цій проблемі присвячено статтю Д. Солов'яненка «Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: Частина друга. Інфраструктура зберігання електронних науково-інформаційних ресурсів». Автор зосереджує увагу на проблематиці створення академічними бібліотеками світу інфраструктури зберігання електронних науково-інформаційних ресурсів. У статті також висвітлено діяльність бібліотек зі створення та підтримки сховищ даних наукових і освітніх установ, детально розглянуто програмний пакет Dspace, проблемні аспекти зберігання бібліотеками онлайн-науково-інформаційних ресурсів, технологічну парадигму зберігання електронних LOCKSS [47].

А у третій частині дослідження «Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: Частина третя. Роль академічних бібліотек у конструюванні інтегрованих інформаційних е-середовищ» Д. Солов'яненко аналізує основні тенденції розвитку академічних бібліотек кінця ХХ – початку ХХІ ст. і зосереджує увагу на проблемах розвитку пошуково-навігаційного інструментарію в аспекті створення бібліотечних порталів. У першій декаді ХХІ ст. зусилля бібліотек були направлені на розроблення засобів інтеграції гетерогенних інформаційних середовищ на комплексних технологічних суперплатформах (порталах). До ключових технологій бібліотечних порталів автор відносить моделі транспортування контекстно-залежних метаданих OpenURL, унікальної ідентифікації об'єктів (DOI, PMID

тощо) та стандартизованого збирання веб-статистики SUSHI. Базовим методологічним підходом програмної інтеграції функціональності гетерогенних інформаційних систем є стек технологічних стандартів веб-сервісів. Існуючі інтегровані е-середовища бібліотек, на думку автора, є інформаційно-технологічним каркасом для побудови на їх основі комплексних науково-інформаційних лабораторій XXI ст. [46].

У доповіді на Міжнародній науковій конференції «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору» Ю. Палеха наголосив, що бібліотека сьогодні є не тільки носієм інформації, а й своєрідним містком з минулого, оскільки зберігає безліч пам'яток нашої культури. Бібліотека повинна відігравати ключову роль в забезпеченні користувачів установи науковою інформацією, незалежно від того, з яких джерел ця інформація надходить. Читач, який звертається до бібліотеки, повинен мати можливість отримати як зовнішню, так і внутрішню інформацію, як в електронному вигляді, так і в друкованому. Саме тому бібліотека повинна займатися підтримкою електронного репозиторію, саме в ній мають бути сконцентровані всі засоби та інструментарій для пошуку інформації з різних джерел [37].

У сучасних умовах діяльність бібліотек характеризується поглибленням інтеграції до електронного середовища інформаційної цивілізації. Вони мають у своєму розпорядженні поряд з друкованими й електронні видання, зокрема віддалені, які бібліотеки відбирають, систематизують, забезпечують адекватний відбиток, надають доступ на основі певних систем навігації та чинного законодавства.

Так, Г. В. Шемаєва у роботі «Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій» представляє електронні ресурси як складову сучасної інформаційної інфраструктури суспільства та його підсистем. Автор розглядає нові форми наукової комунікації, які є неформальними або поєднують формальний і неформальний аспекти (списки розсилки, форуми, телеконференції, тощо) як предмет бібліотечної діяльності [64, с. 44].

У статті «Перспективні напрями розвитку електронних інформаційних ресурсів бібліотек» дослідниця наводить результати аналізу використання електронних інформаційних ресурсів бібліотек українськими вченими. Також автор визначає перспективи їх розвитку електронних інформаційних ресурсів за такими напрямками: зміцнення кооперації та координації на системному і міжсистемному рівнях; поглиблення інтеграції інформаційних ресурсів різних соціально-комунікаційних структур; посилення аналітичної діяльності; консолідація інформації та знань [65, с. 4].

Загальні проблеми інноваційних змін у діяльності бібліотек розглядалися в працях О. Качанової, О. Гусєвої та ін. Так, О. Качанова у дисертаційному дослідженні «Інноваційна діяльність бібліотек: теорія, організація, методика» [22] проаналізувала інноваційну діяльність сучасних бібліотек, визначила зміст бібліотечної інноватики як наукового напрямку бібліотекознавства, розробила його теоретичні, методологічні і методичні проблеми, а також запропонувала підходи до організації інноваційної діяльності бібліотек в нових умовах суспільного розвитку.

О. Гусєва у статті «Бібліотечна інноватика як стратегія і фактор розвитку сучасної бібліотеки: обґрунтування концепції» визначила концепцію бібліотечної інноватики як стратегію управління розвитком сучасних бібліотек. Інновації розглядаються як умова, фактор і інструмент бібліотечної діяльності, основою яких є інформаційно-комунікаційні технології, а результатом впровадження інновацій в бібліотечну діяльність має стати поліпшення якості та ефективності бібліотечних продуктів і послуг [13, с. 30].

Коллективна монографія науковців Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського «Розвиток ресурсної бази вітчизняного інформаційного середовища» присвячена розгляду основних тенденцій еволюції вітчизняного інформаційного середовища, пов'язаних, зокрема, із удосконаленням процесу дієвого використання в інформаційних обмінах медіа-ресурсів, продукції сучасних соціальних мереж, наукової періодики,

архівної та книжкової спадщини, інтегрованості до цього середовища сучасних бібліотек [44].

Заслуговує на увагу монографія В. Копанєвої «Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету», в якій автор обґрунтовує необхідність створення нової інформаційної складової наукової бібліотеки – фонду плинних мережевих ресурсів та визначає джерельну базу формування фонду «мережевої україніки». Велику увагу В. Копанєва приділяє необхідності і важливості кооперативного створення провідними галузевими та регіональними бібліотеками архіву науково-інформаційних і суспільно значущих інтернет-ресурсів, а також пропонує інформаційну технологію опрацювання цих ресурсів, що базується на використанні Дублінського ядра метаданих і повнотекстовому індексуванні. В монографії досліджено тенденції розвитку правового підґрунтя архівування мережевих ресурсів – перехід від заборонної парадигми класичного авторського права до дозвільної системи поширення знань, розглянуто сформований у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського фонд мережевих ресурсів [26].

У зазначених вище роботах висвітлено багатоаспектні наукові нароби та практичний досвід щодо трансформації бібліотек в умовах інформатизації в інтегровані інформаційні науково-освітні, дослідницькі, культурологічні центри, які мають широкі спектри інформаційних послуг та функцій досвідчених навігаторів інформаційних потоків. Представлені праці є актуальними для дослідження заявленої проблеми та є підґрунтям для визначення подальших перспектив бібліотеки як інформаційного центру.

Таким чином, проаналізувавши історіографію дослідження, можемо зробити висновки, що проблему функціонування бібліотеки як інформаційного центру вивчали вітчизняні та зарубіжні науковці. Внесок кожного із згаданих нами вчених досить вагомий, оскільки кожен із них глибоко досліджував різні аспекти даної проблеми, що в комплексі дало можливість створенню концепції сучасної бібліотеки. Як наслідок, бібліотека

еволюціонувала від звичайної книгозбірні до сучасного, удосконаленого інноваціями, осередку інформації, із більш доступним та систематизованим доступом.

1.2. Методи та джерельна база дослідження

Методологія – вчення про правила мислення при створенні теорії науки, вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу; його філософська, теоретична основа, сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання. Метод – це особливий прийом або їх сукупність, що використовується у науково-практичній діяльності. Науковий метод має відповідати певним вимогам, таким як: однозначність, ефективність, простота, стійкість, строгість [29, с. 450].

Методологія виконує такі функції:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища;
- направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;
- допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки;
- забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;
- створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

Методологія як вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності, має чотирирівневу структуру. Нині розрізняють фундаментальні, загальнонаукові методи, що становлять власне

методологію, і систему конкретних методів і технік, що застосовуються для вирішення спеціальних дослідницьких завдань.

Методологія бібліотекознавчого дослідження на сучасному етапі базується на загальнонаукових принципах і методах вивчення функціонування бібліотек з прив'язкою до розвитку суспільних явищ та міждисциплінарному підході в контексті соціально-комунікаційних процесів. Оскільки бібліотека є інтегративним соціальним інститутом, тому багатогранною має бути і наука про бібліотеку, що обумовлює вибір методів дослідження не лише з арсеналу бібліотекознавства, а й галузей соціальних комунікацій та інформаційних технологій.

Методологія наукових досліджень у бібліотекознавстві поряд з використанням перевірених часом традиційних методів і підходів потребує нових парадигм та концептуальних підходів усвідомлення складних інформаційно-комунікаційних процесів.

Серед інструментарію загальнонаукової методології в бібліотекознавчих дослідженнях вагоме місце займають методи узагальнення, аналізу, синтезу, абстракції, порівняння, індукції, дедукції та інші загальні прийоми, а також формалізації, системного аналізу, когнітивний, концептуального моделювання. Серед методів характерних для бібліотекознавчих досліджень, на думку Г. Асєєва, найоптимальнішим є застосування порівняльно-історичного та джерелознавчого [2, с. 24].

Розглянемо конкретні методи наукового пізнання та їх використання у даній магістерській роботі.

Історичний метод – уможливорює ґрунтовне дослідження витоків і розвитку бібліотечної справи, виявлення основних етапів формування бібліотечної системи, виокремлення внеску провідних бібліотекознавців в бібліотечну науку і практику, аналіз впливу конкретно-історичних чинників на стан і характер бібліотечної галузі.

Аналіз – логічний прийом, метод дослідження, який полягає в тому, що досліджуваний предмет подумки або практично розчленовується на елементи

(ознаки, властивості, відносини), кожен з яких потім досліджується окремо для того, щоб виділені в ході аналізу елементи з'єднати за допомогою іншого логічного прийому – синтезу – в ціле, збагачене новими знаннями.

Так, наприклад, для того щоб отримати уявлення про те, що таке бібліотека, її можна піддати аналізу, тобто розчленувати на основні структурні елементи, з яких вона складається.

Методом аналізу можемо вивчити роботу кожного сектору окремо, що в результаті дасть нам чітке уявлення про роботу бібліотеки в цілому, з'єднавши знання за допомогою синтезу.

Абстрагування (видалення, відволікання) – це уявне виділення, вичленення окремих або загальних ознак, властивостей і відносин конкретного предмета або явища, які цікавлять в даний момент бібліотекознавця, і уявного відволікання від безлічі інших його ознак, властивостей, зв'язків і відносин.

Так, наприклад, у процесі абстрагування можна навмисно відволіктися від усіх властивостей людини, концентруючи увагу тільки на тих якостях, які характеризують її як читача. Поняття «читач», отримане в результаті абстрагування, є одночасно відволіканням від деяких несуттєвих, з точки зору бібліотекознавства, властивостей людини і поповнення даних про людину новими даними, раніше невідомими і які впливають із теоретичного змісту бібліотекознавства.

Прогнозування (передбачення, пророкування) – це ціла сукупність досить різних спеціальних наукових методів дослідження перспектив розвитку якого-небудь явища, переважно з кількісними оцінками і з зазначенням більш-менш визначених строків зміни цього явища.

Пізнавальне значення методів прогнозування в бібліотекознавстві важко переоцінити. Воно дозволяє з високим ступенем ймовірності заглянути в майбутнє і заздалегідь формувати політику в галузі бібліотечної справи, бібліотечної освіти тощо.

Термінологічний аналіз, який є одним з різновидів методу аналізу, являє собою процес цілеспрямованого вивчення термінів – точних назв суворо певних понять, в ході якого виявляються зміст тих понять, їх найбільш суттєві ознаки, встановлюються їхні зв'язки і субординація, місце в понятійному апараті теорії, на основі якої будується дослідження.

Сайтометрія – метод дослідження сайтів, їх інформативності, наповненості. Сайт бібліотеки є одним з мережевих об'єктів бібліотекознавчих досліджень.

Мережеві об'єкти, як наслідок роботи бібліотек, уже стали засобом комунікаційної діяльності бібліотек, тому вони можуть включатися до проведення наукових досліджень, що в свою чергу ґрунтується на використанні можливостей відображення відомостей про бібліотечну діяльність. Результати вивчення сайтів бібліотек стають важливим джерелом для оцінки стану розвитку будь-якого напрямку діяльності бібліотеки, виявлення характеристик цієї діяльності, напрямів та тенденцій або закономірностей, а також слугувати певним підґрунтям для прийняття рішень щодо корегування, вдосконалення роботи бібліотек тощо.

Метод анкетування дасть можливість визначити рівень задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки.

Аналіз бібліотечної документації. До бібліотечної документації належать: плани, звіти, книжкові формуляри, вимоги на книги і, особливо, читацькі формуляри та облікові документи.

Обсяг одержаної з бібліотечної документації інформації може бути різним в залежності від мети і завдань дослідження. Аналіз бібліотечної документації, зокрема звітів, планів дасть змогу побачити повністю чи частково бібліотека втілює заплановані заходи в життя, і як це впливає на функціонування бібліотеки як інформаційного центру. Перевагою цього методу є те, що існує можливість отримати інформацію про реальний попит на інформацію.

Міжнародне порівняння (країнознавчий) розгляд вітчизняної історії бібліотек у широкому – світовому – контексті, зіставлення з тим, що відбувалося у конкретний період в інших регіонах і за межами країни.

Використання заявлених методів дасть можливість виявити багато нового, цікавого, дізнатися, як вивчають історію бібліотек наші колеги за кордоном. Це допоможе виявити і визначити специфічні риси вітчизняної культури, перспективи розвитку вітчизняної бібліотечної справи в новому тисячолітті.

Спостереження – один з головних методів, якими оперує дослідник, і який дозволяє побачити усі сторони явища, яке досліджується.

Вищезгадані методи – це методи загальнонаукові, якими користуються вчені різних наукових сфер діяльності.

У документознавчих дослідженнях існують і свої методи дослідження. На думку Г. М. Швецової-Водки [63, с. 176], усю сукупність методів документознавчих досліджень можна поділити на декілька рівнів:

1. Загальнофілософські методи. Передбачають застосування наукових методів, що позначаються як філософські категорії теорії пізнання: аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, порівняння, узагальнення, ідеалізацію, сходження від абстрактного до конкретного.

2. Загальнонаукові методи. На цьому рівні методи поділяються на емпіричні (описові), які лише фіксують існуючий стан дійсності (опис, спостереження, експеримент, моделювання), і методи теоретичні, пов'язані з узагальненням емпіричних даних, проникненням у суть явищ, що вивчаються. До загальнонаукових теоретичних методів пізнання належать: системний, діяльнісний, функціональний, типологічний, синергетичний, інформаційний та культурологічний підходи.

3. Спеціальні методи – це розроблені в окремих наукових дисциплінах методи, але такі, що самі стали загальнонауковими: логічні, соціологічні, математичні методи, історичний підхід тощо.

4. Конкретні методи. Це рівень, на якому всі перелічені методи застосовуються для пізнання конкретних явищ документознавчої діяльності.

Таким чином, провідними методами нашого дослідження є як загальнофілософські методи дослідження так і документознавчі.

З метою подальшого розгортання теми звернемося до джерельної бази дослідження.

Джерельна база – це сукупність джерел, на які спирається історичне пізнання. Межі джерельної бази, її склад та характер завжди визначаються проблематикою і характером дослідження. Вона має свої хронологічні й географічні ознаки.

Джерельна база даної магістерської роботи складається із великого масиву документів, що різняться як за їх формою, так і змістовно-інформаційною складовою. Разом з тим зазначені документи можна розділити на певні групи:

I. Нормативно-правові акти: закони, постанови, розпорядження, стандарти, інструкції, положення. Ці джерела стосуються різних аспектів дослідження: організації роботи та функціонування бібліотеки, порядок створення, реорганізації та ліквідації бібліотек вищих навчальних закладів. Знання положень нормативних актів, що стосуються проблем дослідження, – це знання процесу досліджуваного явища, адже такі документи встановлюють загальноприйняті норми у конкретних сферах діяльності людини. У даній роботі розглядаються ті закони та постанови, які організують функціонування бібліотеки, встановлюють нормативи охорони праці у вищих навчальних закладах, зокрема в бібліотеці.

З цього масиву нормативно-правових актів можна виділити такі:

- Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» [51] визначає статус бібліотек, правові та організаційні засади діяльності бібліотек і бібліотечної справи в Україні. Цей Закон гарантує право на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, встановлює вимоги до формування та збереження

бібліотечних фондів, бібліотечного обслуговування, визначає права громадян на отримання бібліотечних послуг та скарбів національної й світової культури, зосереджених у бібліотечних фондах. Законодавство України про бібліотеки і бібліотечну справу базується на Конституції України і складається з цього Закону та інших законів, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів.

- Закон України «Про інформацію» [56] регулює відносини щодо створення, збирання, держання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, даний закон має пряме відношення до бібліотеки, адже саме цей заклад займається збиранням, накопиченням та популяризацією наукової інформації.

- Закон України «Про доступ до публічної інформації» [54] визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, зокрема бібліотеки, та інформації, що становить суспільний інтерес, а бібліотека як відомо містить публічну інформацію, що робить цей закон актуальним в нашому дослідженні.

- Закон України «Про Національну програму інформатизації» [59] визначає загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації, адже останніми роками інформатизація бібліотек характеризується інтеграційними тенденціями трансформаційного й інноваційного векторів розвитку бібліотечної діяльності.

- Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [57] затверджує Концепцію Національної програми інформатизації, яка включає характеристику сучасного стану інформатизації, стратегічні цілі та основні принципи інформатизації, очікувані наслідки її реалізації.

- Правові відносини у сфері бібліотечної діяльності регулюються також Законами України «Про обов'язковий примірник» [60], який визначає правові механізми функціонування системи обов'язкового примірника документів та регулює питання поповнення бібліотечних фондів;
- Архівні документи, зібрані в бібліотеці, входять до складу Національного архівного фонду України згідно із Законом України «Про Національний архівний фонд та архівні установи».
- Закон України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [53] визначає засади державної підтримки книговидавничої справи в Україні і спрямований на подолання кризи у вітчизняному книговиданні та створення сприятливих умов для його розвитку.

Важливе значення для розвитку бібліотеки, розв'язання багатьох її актуальних проблем мають укази Президента та постанови Кабінету Міністрів України. За період незалежності на державному рівні урядом було розроблено і прийнято ряд важливих нормативно-правових документів, затверджено комплекс цільових програм. Розглянемо такі з них:

Указ Президента України «Про встановлення Всеукраїнського дня бібліотек» (від 14 травня 1998 р. № 471/98) [52]. Враховуючи великий внесок бібліотек України у розвиток вітчизняної освіти, науки і культури, необхідність дальшого підвищення їх ролі у житті суспільства та підтримуючи ініціативу бібліотечної громадськості, встановлено відзначати Всеукраїнський день бібліотек щорічно 30 вересня.

Указом рекомендовано проведення у рамках Всеукраїнського дня бібліотек заходів, спрямованих на підвищення ролі книги у суспільно-політичному та історико-культурному житті населення України, а також на вирішення проблем щодо розвитку бібліотечної справи.

Указ Президента України від 19 червня 2013 р. № 336/2013 «Про деякі заходи щодо державної підтримки книговидавничої справи і популяризації читання в Україні» направлений на популяризацію вітчизняної книжкової продукції, підвищення рівня читацької активності, насамперед серед дітей та

молоді, забезпечення доступу громадян до інформації, створення сприятливих умов для дальшого розвитку видавничої справи. Також в Указі розроблено ряд заходів, які сприятимуть популяризації читання в Україні.

Схвалена урядом «Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року» передбачає: удосконалення нормативно-правової бази, яка стосується діяльності бібліотек, та врегулювання стандартів бібліотечно-інформаційної галузі відповідно до міжнародних стандартів; забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації; модернізацію матеріально-технічної бази та інформаційно-технологічної інфраструктури бібліотек тощо [48].

Прийнятий акт має підняти імідж бібліотеки, створити всі можливості для інтеграції бібліотечної сфери у світове співтовариство, дасть можливість 100 % провести комп'ютеризацію бібліотек та забезпечити вільний доступ до мережі Інтернет, запровадити нові інформаційно-бібліотечні послуги, створити Національну електронну бібліотеку України та сформувати базу даних єдиного Державного реєстру національного культурного надбання «Книжкові пам'ятки України».

II. Державні стандарти та інструкції з діловодства:

– ДСТУ 2392-94 «Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення» [21]. Державний стандарт який включає в себе великий перелік термінів та визначень, які стосуються інформації та документації, цей документ є актуальним в дослідженні так як, бібліотека оперує інформацією і в магістерській роботі ми будемо розглядати документообіг бібліотеки;

– «Державний класифікатор управлінської документації України ДК 010 – 98» від 01.06.1999.) [16]. Класифікатор орієнтовано на однозначне визначення (ідентифікацію) уніфікованих форм документів, їх облік та систематизацію, контроль складу та змісту у кожному класі документації,

організацію ведення відповідних класів документації. Цей класифікатор допоможе нам при аналізі бібліотечної документації прослідкувати чи відповідає вона уніфікованим формам документів;

– «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів (4163 – 2003)» [61]. Цей стандарт установлює: склад реквізитів документів; вимоги до змісту і розташовування реквізитів документів; вимоги до бланків та оформлювання документів; вимоги до документів, що їх виготовляють за допомогою друкувальних засобів. В бібліотеці функціонує організаційно-розпорядча документація, і спираючись на стандарт ми зможемо побачити чи відповідають документи цьому стандарту.

Для розвитку й модернізації бібліотеки важливе значення мають цільові державні програми (наприклад, «Програма збереження бібліотечних та архівних фондів», Державна цільова програма підтримки та розвитку читання на період до 2018 р.). Їх розробка і прийняття свідчать про те, що бібліотечні проблеми набули загальнодержавного значення та потребують нагального вирішення.

Звернемо увагу на нормативно-правові акти міністерств і відомств:

– Про затвердження Типових правил користування бібліотеками в Україні: Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 5 травня 1999 р. № 275 [43];

Типові правила користування бібліотеками в Україні розроблено у відповідності до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», із змінами і доповненнями і поширюються на мережу діючих бібліотек усіх форм власності та підпорядкування і організацію бібліотечної справи [51]. На підставі Типових правил кожна бібліотека України розробляє власні правила користування відповідно до її статусу, цільового призначення, складу користувачів, спеціалізації бібліотечних фондів.

Наказ МКУ «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс бібліотечних інтернет-сайтів» (від 7 лютого 2007 р. № 2) та Наказ МКУ «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс бібліотечних ідей» (від 7 лютого 2007 р. № 3). Всеукраїнський конкурс бібліотечних інтернет-сайтів та конкурс бібліотечних ідей заснований Міністерством культури і туризму України і проводиться у межах відзначення Всеукраїнського дня бібліотек.

Проводиться конкурс з метою:

- ініціювання бібліотечними працівниками новацій, спрямованих на впровадження актуальних форм і методів бібліотечно-інформаційного обслуговування різних груп користувачів;
- використання сучасних інформаційних технологій та інформаційних ресурсів;
- підвищення фахового рівня персоналу бібліотек, здійснення наукових досліджень, партнерських програм тощо [41].

Інструкція з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах: Наказ МКУ від 3 квітня 2007 р. № 22 регулює порядок обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах, який здійснюють уповноважені структурні підрозділи бібліотеки.

Інструкція поширюється на бібліотеки, що перебувають у сфері управління Міністерства культури України, управлінь (відділів) культури місцевих державних адміністрацій та виконавчих комітетів міських рад.

До обліку бібліотечного фонду висуваються такі вимоги: повнота та достовірність облікової інформації; своєчасне відображення в облікових документах кожного факту надходження і вибуття документів з фонду; узгодженість засобів і форм обліку.

III. Службові документи установи:

Організаційні документи, зокрема, Статут бібліотеки (Додаток А), положення про відділи – кожен підрозділ бібліотеки керується цим

документом, («Положення про відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів (Додаток Б). Положення регламентують діяльність бібліотеки та її структурних підрозділів, а також визначають функції, права та обов'язки.

Довідково-інформаційні, зокрема, звіт Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва за 2019 рік. Пояснювальна записка до статистичного звіту за 2019 рік.

Отже, аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності бібліотек дозволяє відзначити всю важливість суттєвих кроків, зроблених нашою державою у цій царині. А втім, розглянуті нами законодавчі й нормативні акти не повною мірою можуть врегульовувати проблеми, які склалися на сьогодні у сфері функціонування бібліотек в Україні. Тож, щоб всебічно та оптимально регулювати наявні проблеми необхідна цілісна та гнучка правова база, яка повинна швидко реагувати на економічну, політичну та соціальну мінливість сьогоденного суспільства.

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, можемо констатувати, що джерельна база представленої роботи складається із різних джерел, аналіз яких у комплексі дає змогу глибше розкрити тему дослідження.

1.3. Категоріальний апарат дослідження

Ефективність проведення наукового дослідження обумовлена чітким визначенням його категоріального апарату.

Категоріальний апарат даного наукового дослідження включає такі поняття, як «бібліотека»; «електронна бібліотека»; «інформаційний ресурс»; «інформація»; «віртуальна довідка»; «бібліотечна послуга» та ін.

Накопичені нашими предками знання, для того, щоб вони засвоювалися наступними поколіннями, не губилися в часі і просторі, зберігалися в бібліотеках. Бібліотека (з грец. βιβλιον «книга» і θηκη «місце

зберігання») поступово ставала культурно-освітньою та науково-інформаційною установою, яка утримує і збирає друковані й рукописні матеріали. Бібліотеки були відомі ще в стародавньому світі (Ассирії, Єгипті, Китаї, Греції, Римі) [27, с. 12].

Першою бібліотекою Київської Русі є бібліотека Софійського собору, (заснована у 1037 році Ярославом Мудрим). Бібліотека Софійського собору складалася виключно з церковної літератури. Із часом ця бібліотека перетворюється на освітній центр Київської Русі, у ній з'являються численні книги з астрономії, географії, історії, філософії, юридичні трактати, публіцистика.

Загалом у бібліотеці нараховувалося до 900 томів рукописних книг – грандіозна для середньовіччя кількість. А весь фонд Русі нараховував близько 130 – 140 тисяч томів. Книги, що виходили з майстерень Софійського собору, стали основою інших бібліотек, зокрема бібліотеки Печерського монастиря, яка з кінця XI ст. стала найбільшим центром культурного життя Київської Русі.

Із зародженням книгодрукарства в середині XV ст. відбуваються великі зміни в усьому європейському книговиданні і, звичайно, бібліотечній справі. Уже в першій половині XVII ст. в Україні нараховувалося близько 20 друкарень, найбільшою з яких була друкарня в Києво-Печерській лаврі. У другій половині XIX – на початку XX століття створюються бібліотеки при просвітницьких гуртках, товариствах, народних домах [7, с. 126].

Сьогодні провідними бібліотеками України є: Наукова бібліотека АН ім. В. І. Вернадського, Національна парламентська бібліотека, Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника й інші.

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» дає таке визначення поняття «бібліотека» – інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-

дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки [51].

Як відзначає Палеха Ю. І., «бібліотека – це соціальний інститут, діяльність якого спрямована на забезпечення рівного доступу до інформації, за умов розвитку процесів гуманізації освіти, її інформатизації, відкритості й формування освітніх інформаційних потреб, який здатен якісно забезпечити і технологічний, і соціальний, і освітній доступ до інформації» [37].

Вперше поняття «електронна бібліотека» з'явилося в зарубіжних публікаціях в середині 80-х років. Надалі воно стало конкретизуватися, стали визначатися і уточнюватися її цілі, завдання та функції, що, однак, не привело ще до однозначного трактування. Так, в якості синонімів для поняття «електронна бібліотека» можна зустріти такі словосполучення, як «цифрова бібліотека» – digital library – найбільш поширений термін в західній літературі і «віртуальна бібліотека» – virtual library [50, с. 43].

Принцип, що лежить в основі створення електронних бібліотек, можна звести до глибокої давнини. Деякі називають цей принцип Олександрійським – за назвою Олександрійської бібліотеки. Суть його полягає в тому, що зафіксована інформація зберігається у вигляді одного матеріального об'єкта (документа) в одному місці, всі бажаючі мають до неї доступ і можуть в міру необхідності її копіювати для своїх потреб.

Як такий, цей принцип протистоїть, але не суперечить принципу Гуттенберга, згідно з яким інформація фіксується у вигляді певної кількості ідентичних матеріальних об'єктів (документів) – тиражу, екземпляри якого зберігаються в різних місцях, і всі бажаючі мають доступ до окремих екземплярів, зокрема можуть набувати їх у міру необхідності [27, с. 15].

В даний час не існує єдиного розуміння, що таке електронна бібліотека. Щоб показати спектр думок з цього питання, наведемо найбільш конструктивні визначення поняття «електронна бібліотека», узятих із західної та вітчизняної спеціальної літератури наведених в таблиці 1.1:

Таблиця 1.1.

Дефініції електронної бібліотеки

Автор	Визначення
Я. Л. Шрайберг	– це локальні або розподілені електронні ресурси, об'єднані спільною ідеологією структуризації і доступу [68].
В. М Белінська	– інформаційна система, що дозволяє надійно зберігати і ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів (текстових, образотворчих, звукових, відео і ін.), Локалізованих в самій системі, а також доступних їй через телекомунікаційні мережі [6].
Пол Грем (Graham P – американський програміст)	<p>– це база даних, яка містить цифрові інформаційні об'єкти в різних форматах, що надає безпосередній доступ спільноті користувачів і володіє наступними додатковими характеристиками:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Універсальний інструмент доступу (наприклад, каталог) дає можливість пошуку і отримання інформації по всій базі даних; • Є організовані технічні процедури, за допомогою яких бібліотечні фахівці додають об'єкти в базу даних або видаляють їх згідно виразної і зрозумілою політиці формування фондів [11].

<p>Ch. L. Borgman (видатний професор в галузі інформаційних досліджень Каліфорнійського університету)</p>	<p>Цифрові бібліотеки являють собою набір електронних ресурсів і пов'язаних з ними технічних характеристик для створення, пошуку і використання інформації. Зміст цифрових бібліотек включає дані, метадані, які описують різні аспекти даних, і метадані, які складаються з посилань [31].</p>
<p>Горний Є.</p>	<p>– це:</p> <ul style="list-style-type: none"> - управління ресурсами за допомогою комп'ютера; - можливість пов'язувати постачальника інформації з споживачем інформації через електронні канали; - можливість для співробітників виступати в якості посередників в електронному взаємодії, коли надходить запит від користувача; - можливість зберігати, організувати і передавати інформацію до споживача через електронні канали [11].
<p>Білоус В.</p>	<p>– це вид інформаційної системи, в якій документи зберігаються і можуть використовуватися в «електронній формі», ефективний засіб оптимального інформаційного забезпечення освіти та науки в умовах інформатизації, об'єкт електронного простору , що виконує в ньому функції бібліотеки [8].</p>

Ланде Д.	– послуга мережі Інтернет що, дозволяє в режимі відкритого доступу знайомитися з цифровими, а також відцифрованими паперовими (журнали, книги, монографії і т.п.) публікаціями [31].
----------	--

Сьогодні у науковій літературі можна знайти різні визначення інформації. Так, О. М. Сумець визначає інформацію (інформаційне поле) як «сукупність зведень і знань про стан керованої операційної системи і середовища її функціонування» [48, с.71].

Вітчизняний науковець Л. А. Павленко під інформацією розуміє таке: «будь-які знання про предмети, факти, поняття тощо проблемної області, якими обмінюються користувачі системи обробки даних, тобто дані – інформація, представлена у формалізованому вигляді, придатному для передачі, інтерпретації або обробки за участю людини або автоматичних засобів» [36, с. 38].

На складності визначення інформації наголошував зарубіжний учений Н. Вінер. Згідно з його словами, визначення змісту, одержаного із зовнішнього світу в процесі нашого пристосування до нього та пристосування до наших відчуттів, і є інформація. Інформація є сукупністю будь-яких відомостей, даних, фактів, характеристик про відповідні процеси, предмети, відношення, події тощо, зібрані й систематизовані у можливу для використання форму, становить підґрунтя державного управління [18, с. 218].

На основі державного законодавства під інформацією Закон України «Про інформацію» [56] розуміють документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому середовищі.

Що стосується поняття «інформаційні ресурси, то перше визначення дефініції було наведено у Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації»: «сукупність документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо)» [57].

Закон України «Про науково-технічну інформацію» розглядає інформаційний ресурс як «сукупність довідково-інформаційних фондів з необхідним довідково-пошуковим апаратом і відповідними технічними засобами зберігання, обробки і передачі, що є у володінні, розпорядженні, користуванні державних органів і служб науково-технічної інформації, наукових і науково-технічних бібліотек, комерційних центрів, підприємств, установ і організацій» [58].

Найбільш універсальне визначення інформаційного ресурсу міститься в Законі України «Про національну програму інформатизації». Згідно зі ст. 1 Закону, інформаційний ресурс – це сукупність документів в інформаційних системах [59].

У Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 травня 2003 р. № 259–р.) визначено, що національні електронні інформаційні ресурси – це «ресурси незалежно від їх змісту, форми, години та місця створення, форми власності, призначені для задоволення потреб громадянина, суспільства, держави. Національні ресурси включають державні, комунальні та приватні ресурси». При цьому визначено, що «державні ресурси – ресурси, які є об'єктом права державної власності». Однак «Порядок захисту державних інформаційних ресурсів і інформаційно-телекомунікаційних систем», затверджений наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 24 грудня 2001 р. №76, дає таке визначення державних інформаційних ресурсів: «інформація, яка є власністю держави та/ або необхідність захисту якої визначено законодавством» [42].

Аналіз існуючих дефініцій поняття «інформаційні ресурси» показує, що одні автори (наприклад, Н. Зинов'єва) до інформаційних ресурсів відносять знання, зафіксоване на матеріальних носіях, тобто соціальну інформацію. Автор універсального словника української мови З. Куньч під інформаційними ресурсами розуміє «сукупність інформаційних даних на

традиційних носіях, що зберігаються в бібліотеках і інших інформаційних установах» [29, с. 214].

В. Воробйова у це поняття включає крім інформації й засоби її обробки, а інші вчені додають до компонентів інформаційних ресурсів і кадрове забезпечення [10].

Відома російська дослідниця І. Бачило пропонує такий поділ: інформаційні ресурси, сформовані за чинником змісту (правові, технічні, наукові, статистичні, фінансові, ЗМІ й т.д.), інформаційні ресурси, сформовані за ознакою власника (із правом власності, володіння, з повноваженнями виключного права). Ще один зріз – систематизації інформаційних ресурсів – за цілями: знання, ресурс управління, ресурс виробництва тощо [4, с. 13].

Термін «інституційний репозитарій» не так давно ввійшов у науковий обіг, але у вітчизняній та зарубіжній літературі трапляється визначення поняття. Так, Кузьмінська О. Г. у статті «Інституційний репозитарій як складова електронної бібліотеки сучасного ВНЗ» характеризує дане поняття так: «Інституційний репозитарій – це цифровий архів інтелектуального надбання освітньо-наукових закладів і мережевий сервіс відкритого доступу для зберігання, систематизації та управління цифровими колекціями інтелектуальних продуктів однієї чи кількох університетських спільнот та розповсюдження цифрових матеріалів, створених інституцією чи її співробітниками» [28, с. 78].

Таким чином, можемо прослідкувати, що категоріальний апарат дослідження, включає в себе як поняття давно сформовані та вивчені в науковій літературі, так і дефініції, які недавно ввійшли в науковий обіг та розглядаються науковцями з різних точок зору, апелювання до яких передбачається в рамках дослідження, вивчення та упорядкування категоріального апарату надає результатам дослідження однозначність трактування, логічну стрункість і посилює доказовість висновків.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА

2.1. Структура та основні функції Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка є сучасним інформаційним, культурним, просвітницьким закладом з широким діапазоном засобів організації інтелектуальної праці та дозвілля різних прошарків молоді віком від 14 до 21 року; методико-консультативним центром для бібліотек області.

Бібліотека – Лауреат обласної премії ім. Юрія Яновського 1986 року. У 1998 році нагороджена Грамотою Кіровоградської міської ради, в 2000 році – Почесною грамотою управління культури Кіровоградської облдержадміністрації.

У 2017 р. рішенням сесії Кіровоградської обласної ради від 22.08.2017 р. № 359 бібліотеці було присвоєно ім'я видатного письменника-земляка, поета, публіциста, літературного критика Є. Маланюка.

Обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка була відкрита 6 грудня 1978 року (рішення Кіровоградської обласної Ради народних депутатів від 14 червня 1978 року № 294 «Про відкриття обласної бібліотеки для юнацтва») і тимчасово розташовувалась в одному приміщенні з міською юнацькою бібліотекою ім. Т. Г. Шевченка в пристосованому підвальному приміщенні житлового будинку по вул. К. Маркса, 20, площею 142 кв. м.

Рішенням облвиконкому передбачалося передачу обласній бібліотеці для юнацтва приміщення по вул. Декабристів 6/15, яке на той час займала обласна наукова бібліотека ім. Н. К. Крупської, але будівництво нового приміщення для неї ще не було закінчено. Тому деякий час в одному приміщенні по вул. К. Маркса, 20 перебувало дві бібліотеки.

Для забезпечення обслуговування юнацтва міста Кіровограда адміністрація КОБЮ підготувала на управління культури облдержадміністрації листа з пропозицією про передачу книжкового фонду міської юнацької бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка на баланс обласної бібліотеки для юнацтва. Згоду на передачу фонду дав голова міськвиконкому Черевко К. М.

Згідно наказу управління культури облдержадміністрації від 14 жовтня 1980 року № 449 «Про зміни в сітці масових бібліотек області» було закрито бібліотеку-філіал для юнацтва ім. Т. Г. Шевченка, а книжковий фонд та читачів передано обласній бібліотеці для юнацтва.

У 1982 році бібліотеці було передано приміщення, яке до цього займала Кіровоградська обласна наукова бібліотека ім. Н. К. Крупської (нині Д. І. Чижевського) на розі вулиць Декабристів та Дворцової (Додаток В).

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка працює над реалізацією державної молодіжної політики, державних та обласних молодіжних програм.

Бібліотека має універсальний бібліотечний фонд на традиційних та електронних носіях, що налічує понад 117 тис. одиниць зберігання, у тому числі 14,0 тис. примірників – документи з питань мистецтва, 6,0 тис. примірників – техніки, близько 200 назв періодичних видань. Крім того, у фонді бібліотеки є цікава література іноземних видавництв з питань природничих, технічних наук, художні твори та довідники іноземними мовами, подаровані Посольством США в Україні, добродійним українсько-американським фондом «Сейбр – Світло», зібрання книг від благодійного Міжнародного фонду «Відродження».

З року в рік зростає популярність бібліотеки серед молоді міста та області. Користувачі бібліотеки – учні загальноосвітніх навчальних закладів, студентська та працююча молодь, військовослужбовці строкової служби, дорослі, що працюють з молоддю. Щорічно 30 бібліотечних спеціалістів обслуговують понад 17,5 тис. юнаків і дівчат, яким видається понад 352,0

тис. примірників документів. У 2005 році розпочато облік віддалених (віртуальних) користувачів, кількість яких постійно зростає.

Бібліотека неодноразово (1987, 1994, 1999, 2000 рр.) була базою проведення Всеукраїнських науково-практичних конференцій, постійно бере участь у різноманітних Всеукраїнських заходах (тижнях дитячої та юнацької книги, музики, театру), акціях: «Нащадки пам'ять бережуть», «Зелений паросток майбутнього», конкурсах «О мово моя, душа голосна України», «Від роду до народу», «Краса і сила рідної мови», «Легенди рідного краю» та ін.

У 2008 році бібліотека брала участь у Всеукраїнському семінарі «Бібліотечне обслуговування дітей і підлітків у США: інноваційні програми та кращий досвід» (м. Феодосія, АР Крим).

Колектив бібліотеки ініціює та організовує проведення обласних заходів: конкурсів «Кращий молодий читач року», «Кращий юний читач Кіровоградщини», «Мій рідний край – моя земля», очно-заочних вікторин: «Безсмертний вершник» (до 100-річчя від дня народження письменника – земляка Ю. Яновського), «Театр корифеїв» та ін.

Працюючи з молоддю, бібліотека постійно виносить на розгляд громадськості м. Кропивницького і області молодіжні питання. Так, за ініціативою працівників бібліотеки та читацького активу у 1996 році був створений єдиний в Україні телевізійний молодіжний клуб «Відкриті двері». У 2000 році клуб зареєстровано як громадську організацію ТІМО (Телевізійне Інформаційне Молодіжне Об'єднання) «Відкриті двері».

Бібліотека – ініціатор проведення «круглого столу» із засобами масової інформації «Молодіжні проблеми на шпальтах періодичних видань», науково-практичної конференції «Патріотичне виховання молоді в контексті підготовки до служби в Збройних Силах України та її захисту» та ін.

У відділах бібліотеки юнаки та дівчата можуть не тільки поповнити свої знання і задовольнити різноманітні запити, а й зустрітися з письменниками, літературознавцями, краєзнавцями, воїнами-

інтернаціоналістами, ліквідаторами аварії на ЧАЕС, фахівцями різних галузей, представниками громадських організацій, поспілкуватись зі своїми ровесниками на засіданнях клубів та об'єднань за інтересами: «Ліра», «Доблесть», «Дивосвіт», «Молодь і право», «Профі» та ін.

За довгі роки тісної співпраці склались добрі, творчі стосунки з управліннями освіти і науки, у справах сім'ї, молоді та спорту Кіровоградської облдержадміністрації, Головним управлінням юстиції у Кіровоградській області, Кіровоградськими обласними центрами: соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, здоров'я, науково-технічної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, обласним еколого-натуралістичним центром, обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти ім. Василя Сухомлинського, українським молодіжним аерокосмічним об'єднанням «Сузір'я», міськрайонним центром зайнятості, навчальними закладами, військкоматами, військовими частинами, обласними організаціями творчих спілок, громадськими організаціями тощо.

Бібліотечні працівники допомагають навчальним закладам у вихованні підростаючого покоління: проводять огляди літератури, заходи естетичного та етично-морального спрямування, екологічної та правової культури. Інформаційна підтримка освіти залишається пріоритетним напрямом діяльності.

Підготовка та проведення спільних заходів у бібліотеці сприяє популяризації книги серед молоді, залученню до читання, патріотичному вихованню підростаючого покоління, профорієнтації, духовному та інтелектуальному зростанню юнацтва, розвитку творчих здібностей, організації змістовного дозвілля.

Серед традиційних щорічних акцій – День знань, День відкритих дверей навчальних закладів міста Кіровограда та ін. Щороку з'являються нові інноваційні форми роботи. Серед інноваційних форм роботи останніх років – діалог поколінь за участю учнівської та студентської молоді, військовослужбовців строкової служби, ветеранів Великої Вітчизняної війни,

«інтелектуальний магазин», тренінг по толерантності, День відкритих дверей бібліотеки, майстер-клас для бібліотечних працівників Кіровоградського та Компаніївського районів, методичний десант до бібліотек ЦБС, «Фестиваль молодіжної книги на вулиці Двірцевій» та ін.

Чільне місце в популяризації книги займає організація книжкових виставок, виставок робіт майстрів народних промислів, дітей та молоді з особливими потребами, місцевих художників та талановитої молоді, фотовиставок.

В рамках обласної програми оздоровлення і відпочинку дітей, молоді та сімей з дітьми Кіровоградської області щорічно проводяться заходи з обслуговування дітей літніх таборів, що діють при загальноосвітніх навчальних закладах.

Бібліотека постійно працює над покращенням рівня технічного оснащення: створюються власні електронні бази даних, електронний каталог книг та статей з періодичних видань.

З 2003 року в бібліотеці діє Інтернет-центр, який створено за підтримки Посольства США в Україні у рамках реалізації проекту «Інтернет для читачів публічних бібліотек» (Leap). Створення Інтернет-центру забезпечує можливість користування Всесвітньою мережею та посилює ресурсний потенціал бібліотеки.

Створено власний сайт (www.lib.kr.ua) (Додаток Г).

З 2004 року обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка – одна з перших обласних бібліотек України для юнацтва, яка спільно з обласними універсальними науковими бібліотеками бере участь у створенні Центрального українського корпоративного каталогу, з 2007 року – єдиного зведеного краєзнавчого кооперативного каталогу бібліотек області.

З 2016 року в бібліотеці діє Пункт європейської інформації, відкритий в рамках проекту «Все про Європу: читай, слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації в бібліотеках» за підтримки Української бібліотечної асоціації та Європейського Союзу (програма «Еразмус+»).

Як методичний та консультативний центр для бібліотек області Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка забезпечує основні напрями діяльності бібліотек, що працюють з юнацтвом, виявляє, вивчає, аналізує та поширює інноваційні методи роботи, організовує навчання бібліотечних працівників, надає методичну, практичну, консультативну допомогу, координує роботу з іншими бібліотеками та установами, що працюють з юнацтвом та опікуються молодіжними проблемами. Серед основних заходів з підвищення кваліфікації – семінари-практикуми, стажування, дні відкритих дверей, майстер-класи, творчі лабораторії, методичні десанти.

Бібліотека – постійний учасник і організатор обласних семінарів-практикумів, єдиних методичних днів, засідань бюро обласної Міжвідомчої ради з питань бібліотечної роботи, що діє при управлінні культури і туризму Кіровоградської облдержадміністрації, Ради директорів обласних бібліотек, обласних курсів інституту післядипломної педагогічної освіти ім. Василя Сухомлинського.

З метою виявлення потреб молоді бібліотека бере участь у Всеукраїнських соціологічних дослідженнях: «Молодий читач 90-х років», «Книга року», «Діагностика фонду української художньої літератури», «Бібліотеки для юнацтва як методичні центри», «Втрачений читач», «Ефективність застосування платних послуг у бібліотеках України для юнацтва», «Інформаційна культура користувача обласної бібліотеки для юнацтва» та ін., проводить власні дослідження, анкетування, в тому числі і обласні: «Місце юнацької бібліотеки в читанні молоді», «Преса в нашому житті», «Вільний час як додатковий фактор соціалізації молоді», «Бібліотека і патріотичне виховання молоді: реальність і проблеми», «Особисті та соціальні проблеми молоді: допомога бібліотек», «Молодь. Бібліотека. Куріння: шляхи трансформації свідомості» та ін.

Щорічно бібліотекою видається понад 20 інформаційно-методичних збірок, у т.ч. тих, що продовжуються («Бібліопульс», «Молодь. Бібліотека.

Книга», «Популяризація книги», «У житті, творчості, спогадах») (Додаток Д). Вже традиційно, за наслідками обласних конкурсів, видаються збірки творів творчо-обдарованої молоді: «Брунька розкрилась учора» (1996 р.), «Білі крила» (2001 р.), «Зоря світанкова» (2004 р.), «Зерна майбутнього» (2006 р.), «Легенди рідного краю» (2008 р.), «Я – патріот!» та ін.

Бібліотека співпрацює з творчими спілками, громадськими організаціями. З 2005 року при бібліотеці діє інформаційно-консультативний пункт для громадських організацій міста Кропивницький та області, створений спільно з громадською організацією ТІМО «Відкриті двері».

Бібліотека поширює громадські зв'язки з колегами інших країн – бере участь у щорічній Міжнародній кримській конференції, стажуваннях у Польщі, США.

Творчий колектив працівників бібліотеки (всього 42 працівника, з них 29 – бібліотечних спеціалістів) знаходиться у постійному пошуку нових напрямів розвитку бібліотеки, створення сучасних, комфортних умов обслуговування користувачів: використовуються різноманітні альтернативні джерела комплектування бібліотечних фондів, надаються додаткові платні послуги, здійснюється проектна діяльність.

Структура бібліотеки:

- дирекція;
- бухгалтерська служба;
- служба матеріально–технічного та господарчого забезпечення;
- відділ абонементу;
- відділ популяризації книги та організації змістовного дозвілля молоді;
- сектор менеджменту і маркетингу;
- відділ сприяння технічній творчості молоді;
- відділ мистецтв;
- відділ інформаційно-бібліографічних послуг та краєзнавства;
- відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів;

- відділ науково-методичний;
- відділ комплектування і зберігання документів.

2.2. Управлінська документація та організація документообігу в Кіровоградській обласній бібліотеці для юнацтва ім. Є. Маланюка

Незалежно від напрямів діяльності установи, управлінська документація виступає як інфраструктурна й об'єднуюча, тобто є в кожній установі та стосується роботи всіх підрозділів.

Зафіксована в системі управлінської документації інформація мусить свідчити про ефективність діяльності установи, має бути основою для її оцінювання й показує наскільки дієвим є управління з боку вищих ланок, якого воно потребує коригування чи вдосконалення.

Управлінська документація – сукупність взаємопов'язаних документів, що застосовуються для вирішення завдань управління підприємством або установою і мають нормативно-правову силу [29, с. 163].

Під системою управлінської документації розуміється сукупність взаємопов'язаних офіційних документів, що застосовуються в установі. Це перш за все організаційно-розпорядча документація, що включає документацію з організації систем та процесів управління, управління кадрами та з оцінки трудової діяльності. До цього виду документації відносяться організаційні (статут, установча угода, положення, правила та інструкції), розпорядчі (накази, рішення, розпорядження, вказівки, ухвали) і довідково-інформаційні документи (заяви, доповідні та пояснювальні записки, протоколи, графіки відпусток).

У контексті нашого дослідження нас цікавить група організаційно-розпорядчих та довідково-інформаційних документів.

Загальна і найбільш характерна властивість усіх документів полягає в тому, що вони є джерелом або носієм інформації, широко використовуються в повсякденній діяльності, сприяють поліпшенню внутрішньої організації

будь-якої установи, слугують підставою для прийняття рішень, узагальнень, довідкової роботи.

Документи розпорядчої діяльності поділяються на: накази, вказівки, ухвали, розпорядження, рішення тощо.

Наказ – найпоширеніший вид розпорядчих документів.

Наказ – правовий акт, що видається на підставі й на виконання діючих законів, указів, постанов і рішень уряду, наказів та інструкцій вище стоячих органів [30, с 42].

Накази бувають кадрові та з основної діяльності. Нас цікавить друга категорія наказів.

Наказами з основної діяльності оформляються рішення керівника, пов'язані з організацією роботи, порядком діяльності підприємства або його структурних підрозділів. Вони видаються і тоді, коли треба довести до відома керівника директивні документи, що надійшли з вище стоячих органів.

Важливе значення має процедура складання та оформлення наказу. Вона визначається інструкціями з діловодства, правилами про порядок підготовки проекту наказу та іншими правовими актами. У них передбачається обов'язкове дотримання ряду вимог і правил, котрі повинні забезпечити юридичну повноцінність документів, оперативне їх виконання, правильне і всебічне вирішення питань.

Проект наказу обов'язково погоджується з усіма зацікавленими особами даної установи, а в разі необхідності – й інших організацій. До проекту наказу додають документи, що обґрунтовують його доцільність. Він набуває чинності з моменту підписання директором бібліотеки, якщо інший термін не вказаний в самому наказі. Право підписання мають не тільки перший керівник, а також інші посадові особи у відповідності до їхніх обов'язків, повноважень, компетенцій, що визначаються законодавством.

Загальні правила документування управлінської діяльності та порядок роботи з документами з моменту їх створення або надходження до відправлення або передачі в архів бібліотеки у Кіровоградській обласній

бібліотеці для юнацтва ім. Є. Маланюка регламентується Інструкцією з діловодства.

Дана інструкція складається з наступних розділів:

1. Загальні положення;
2. Документування управлінської діяльності бібліотеки;
3. Приймання, розгляд і реєстрація документів;
4. Складання та оформлення службових документів;
5. Порядок оброблення та надсилання вихідних документів;
6. Організація контролю за виконанням документів;
7. Складання номенклатур і формування справ;
8. Підготовка справ до зберігання та використання.

Додатки

Інструкція з діловодства у Кіровоградській обласній бібліотеці для юнацтва ім. Є. Маланюка встановлює загальні правила документування управлінської діяльності і регламентує порядок роботи з документами з моменту їх створення або надходження до відправлення або передачі в архів бібліотеки.

Інструкція визначає порядок ведення загального діловодства, її положення поширюються на всю службову документацію, в тому числі створювану за допомогою персональних комп'ютерів. Комп'ютерні (автоматизовані) технології обробки документної інформації повинні відповідати вимогам державних стандартів.

Порядок ведення діловодства, що містить інформацію з обмеженим доступом та діловодства за зверненнями громадян визначається спеціальними нормативно-правовими актами.

Викладені в інструкції правила і рекомендації щодо здійснення діловодних процесів в бібліотеці розроблені відповідно до положень Конституції та законів України, що встановлюють порядок організації та діяльності органів виконавчої влади, нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади з питань

здійснення контролю за виконанням документів, удосконалення організаційних структур, а також до державних стандартів на організаційно-розпорядчу документацію.

Державний архів Кіровоградської області надає бібліотеці: організаційно-методичну допомогу у вдосконаленні та організації діловодства, розробляє і затверджує обов'язкові для виконання бібліотекою нормативно-правові акти з питань організації документів у діловодстві, має право перевіряти ведення діловодства в бібліотеці і вимагати від керівництва бібліотеки усунення виявлених внаслідок перевірок недоліків.

Відповідальність за організацію діловодства в бібліотеці несе директор. Ведення діловодства відповідно до вимог державних стандартів, цієї інструкції покладається на секретаря.

Загальне керівництво роботою діловодної служби здійснюється директором. Директор в межах наданих йому прав зобов'язаний:

- здійснювати контроль за дотриманням строків, установлених для виконання актів законодавства, доручень Президента України, Прем'єр-міністра України;
- вживати необхідних заходів до скорочення службового листування; забезпечити регулярну перевірку стану діловодства в бібліотеці;
- всебічно сприяти раціоналізації, механізації та автоматизації діловодних процесів, вживати необхідних заходів до оснащення діловодної служби сучасним обладнанням та автоматизованими робочими місцями;
- забезпечувати організацію навчання секретаря бібліотеки для підвищення кваліфікації;
- здійснювати контроль за обов'язковим додержанням в бібліотеці вимог щодо складання, оформлення документів і організації

діловодних процесів, передбачених державними стандартами на організаційно-розпорядчу документацію та цією інструкцією.

У разі звільнення секретаря, а також у разі його відпустки, відрядження чи тривалої відсутності з інших причин усі неоформлені службові документи за вказівкою директора передаються особі, що його заміщає, з відміткою в реєстраційно-контрольних довідниках.

Бібліотека здійснює діловодство, веде документацію державною мовою.

Документування управлінської діяльності бібліотеки полягає у фіксації за встановленими правилами на паперових або магнітних носіях управлінських дій, тобто у створенні документів.

Підставою для створення документів у бібліотеці є необхідність засвідчення наявності та змісту управлінських дій, передавання, зберігання і використання інформації протягом певного часу або постійно.

В бібліотеці відзначається конкретний комплекс документів, передбачений номенклатурою справ та необхідний і достатній для документування їх діяльності.

Управлінська діяльність бібліотеки здійснюється шляхом видання розпорядчих документів. Видання розпорядчих документів бібліотеки визначається актами законодавства, положенням про них. З питань, що становлять взаємний інтерес і належать до компетенції різних установ, можуть прийматися спільні розпорядчі документи.

Підставами для прийняття розпорядчих документів в бібліотеці є:

- Конституція і закони України, постанови Верховної Ради України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України;
- провадження виконавчої і розпорядчої діяльності з метою виконання бібліотекою покладених на неї завдань і функцій;
- потреба у правовому регулюванні діяльності.

Хід обговорення питань і рішення, що приймаються на зборах, засіданнях, нарадах, фіксуються в протоколах. Протоколи оформляюся на підставі записів і стенограм, зроблених у ході засідань. У разі коли засідання стенографується, зміст виступів не заноситься. Розшифрована та оформлена належним чином стенограма додається до протоколу. Якщо хід засідання фіксується шляхом запису на диктофон, після засідання записані на ньому тексти виступів передрукуюються і заносяться до протоколу.

Бібліотека під час здійснення оперативних зв'язків з установами та організаціями, окремими громадянами може надсилати листи. Як правило, листи складаються у разі, коли неможливо або важко здійснити бездокументний обмін інформацією, дати усні роз'яснення, вказівки (особисті або по телефону), провести інструктування тощо.

Якщо службовий документ потребує негайного виконання, передача тексту документа може здійснюватися по телефону або телефаксу.

Всі документи, що надходять до бібліотеки, у тому числі створені за допомогою ПК, приймаються централізовано секретарем. У разі надходження документів у неробочий час вони приймаються черговим працівником. Секретар розкриває всі конверти, за винятком тих, що мають напис «особисто». У разі пошкодження конверта робиться відмітка у поштовому реєстрі. Конверти зберігаються і додаються до документів.

Всі документи, що надійшли до бібліотеки, підлягають обов'язковому попередньому розгляду. Попередній розгляд документів здійснюється секретарем бібліотеки.

Реєстрація документа – це фіксування факту створення або надходження документа шляхом проставляння на ньому умовного позначення – реєстраційного індексу з подальшим записом у реєстраційних журналах необхідних відомостей про документ [30, с. 51].

Для складання службових документів в бібліотеці використовується папір форматів А4 (210x297 мм) та А5 (8x210 мм).

Складання документів на папері довільного формату не дозволяється.

Всі службові документи оформляються на бланках бібліотеки (Додаток Е).

Внутрішні документи (заяви працівників, окремі службові записки, довідки тощо) та документи, створювані бібліотекою разом з іншими організаціями, підприємствами та установами оформляються не на бланках.

Службові документи створюються в бібліотеці з обов'язковими реквізитами і мають стабільний порядок їх розміщення: найменування структурного підрозділу бібліотеки, автора документа, назва виду документа (не зазначається на листах), дата, індекс, заголовок до тексту, текст, підпис, візи, позначка про виконання документа і направлення його до справи.

Під час підготовки та оформлення документа склад обов'язкових реквізитів може бути доповнений іншими реквізитами, якщо цього вимагає призначення документа або його обробка.

У разі потреби в оцінці доцільності документа, його обґрунтованості та встановленні відповідності законодавству здійснюється погодження проекту документа.

Погодження може здійснюватися як із структурними підрозділами, посадовими особами, які відповідно до їх компетенції займаються питаннями, порушеними в проекті документа, – внутрішнє, так і за межами, бібліотеки – зовнішнє. Засвідчення документів здійснюється шляхом їх підписання, затвердження та проставляння печатки.

Вихідні документи, у тому числі виготовлені на ПК, обробляються і надсилаються централізовано в день їх одержання від відділів або не пізніше наступного робочого дня. Не допускається надсилання або передача документів без реєстрації документів у секретаря.

Документи можуть бути із зазначенням і без зазначення строку виконання. Строки виконання можуть бути вказані у самому документі або встановлені актами законодавства.

Контроль за виконанням документів включає такі види робіт:

- постановку документів (доручень) на контроль;

- перевірку своєчасного доведення документів до виконавців;
- попередні перевірки і регулювання ходу виконання;
- облік і узагальнення результатів контролю за виконанням документів (доручень);
- інформування директора про хід та підсумки виконання документів (доручень);
- повідомлення про хід і підсумки виконання документів на оперативних зборах;
- зняття документів з контролю.

Номенклатура справ – це систематизований перелік найменувань справ, створених у діловодстві бібліотеки, оформлений у відповідному порядку із зазначенням строків зберігання справ [30, с. 55].

Формування справ – це групування виконаних документів у справи відповідно до номенклатури справ.

Документи з часу створення (надходження) і до передачі їх в архів бібліотеки зберігаються за місцем їх формування у справах.

З метою підвищення оперативності розшуку документів справи розміщуються відповідно до номенклатури справ. На корінцях обкладинок справ зазначаються індекси за номенклатурою.

Закінчені діловодством справи, постійного строку зберігання повинні здаватися в архів бібліотеки для наступного зберігання та використання.

Підготовка документів до передачі в архів бібліотеки включає:

- експертизу цінності документів;
- оформлення справ;
- складання описів справ;
- передачу справ до архіву бібліотеки;
- забезпечення збереженості.

РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

3.1. Інформаційна діяльність КОБЮ ім. Є. Маланюка

Вимоги часу, швидкий розвиток та впровадження практично в усі сфери людського життя новітніх інформаційних технологій спонукають бібліотеки якісно змінювати свою діяльність, перетворюватись із простого “місця видачі книги” на інформаційні центри. Сьогодні найважливішим завданням бібліотек є надання інформації різним верствам населення, тому бібліотеки намагаються йти в ногу з науково-технічним прогресом, вводять в бібліотечні процеси інноваційні форми роботи.

Відбувається еволюція соціальної ролі бібліотек: до традиційних завдань просвітницького характеру, збереження і примноження культурного надбання, додалися функції інформаційних центрів, що забезпечують доступ до національних і світових інформаційних мереж та баз даних.

Активне впровадження сучасних технологій сприяло створенню нової інформаційної інфраструктури, в якій бібліотеці відведено роль посередника між інформаційними ресурсами та користувачем.

Слід зазначити, що невисокі темпи доіндустріального суспільного розвитку протягом тривалого часу людської історії сприяли збереженню актуальності зафіксованої інформації, що стосувалася перебігу подій у житті людських спільнот, а відображений у ній досвід своєю корисністю для ряду поколінь надавав сакрального значення наявному фонду інформації, певною мірою освячуючи її власників і творців. Контроль над використанням суспільно значущої інформації завжди був важливим чинником ефективної управлінської діяльності. Тому монополія на управління інформацією підтримувалася правлячими елітами на всіх етапах суспільного розвитку настільки, наскільки це було можливим відповідно до конкретних умов життя.

У процесі еволюції зовнішні і внутрішньосупільні фактори впливу на середовище існування людей потребували розширення, урізноманітнення та зростаючої потужності реагування суспільства на нові виклики. І правлячі еліти в процесі еволюції змушені розширювати коло користувачів суспільно значущими інформаційними ресурсами, оскільки ні вдосконалювати необхідну для життя суспільства практичну діяльність, ні продукувати необхідну для розвитку нову інформацію, нові знання без цього неможливо.

Розширення доступу до інформаційних ресурсів обумовлене також, крім необхідності освоєння нових технологій виробництва, потребою внутрішньосупільного вдосконалення. Як зазначає Д. Белл, на нинішньому етапі розвитку «джерелом інновацій дедалі більшою мірою стають дослідження й розробки (крім того, виникають нові відносини між наукою і технологією у зв'язку із центральним місцем теоретичного знання), прогрес суспільства... більш однозначно визначається успіхами у сфері знання» [7, с. 288]. При цьому в бібліотечних установах поступово розвивається комплекс функцій, що відповідають актуальним напрямам суспільного розвитку.

На завершальному етапі індустріального розвитку суспільства, на відповідному етапі науково-технічного прогресу потреба в урізноманітненні та зростаючих обсягах використання суспільно значущої інформації, у продукуванні знання обумовила розвиток електронних інформаційних технологій. Вони не тільки здійснили революційний етап у становленні інформаційної сфери сучасної цивілізації, а стали також якісно новим фактором у розвитку глобалізації, створили можливості для глобальних інформаційних обмінів, реальну перспективу для об'єднання цивілізації у єдиний інформаційний організм. При цьому зростаючі масиви електронної інформації, дедалі ефективніше використання її в практиці суспільних перетворень, урізноманітнення і вдосконалення технологій її використання потребували істотних змін у бібліотечній сфері.

Трансформація традиційної бібліотечної діяльності, приведення її у відповідність із новими суспільними запитами інформаційного обслуговування – ці завдання постали перед бібліотечним співтовариством зі стрімким поширенням електронних інформаційних технологій. Інтернет дедалі більшою мірою конкурував з бібліотечними інформаційними центрами – і потреба визначення нового місця цих центрів в істотно оновлюваній інформаційній системі суспільства набувала більшої гостроти.

Насамперед для бібліотек проблемою стало те, що, за традицією, обслуговування читачів вони здійснювали, в основному, стаціонарно. Розвиток абонементної роботи передбачав також відвідування читачами бібліотеки для вибору й оформлення книг для використання за межами читальних залів. Намагання розвинути виїзні форми роботи бібліотеки в трудових колективах у минулі десятиріччя були малоефективними. Водночас поява персональних комп'ютерів давала змогу користувачу в Інтернеті одержувати інформацію хоча й сумнівної, на перших етапах, якості, але одразу – на робочому місці, удома. Бібліотека давала можливість читачеві користуватися інформацією в межах своїх фондів.

Водночас користувачі Інтернету одержували доступ практично до всього глобального інформаційного простору й мали теоретичну можливість використовувати його ресурс негайно. Крім того, читач мав справу з фіксованою інформацією переважно на папері. Порівняно з електронною інформацією друкowana мала цілісну форму й не давала технологічних можливостей маніпулювати текстом, навіть у межах авторського права, у процесі нового інфотворення. Для такого інфотворення, дедалі більше затребуваного суспільством, електронні тексти були зручнішими.

Бібліотечні установи протягом останніх десятиріч, таким чином, поступово втрачали традиційне місце центрів збереження всього вироблюваного суспільно значущого масиву інформації і – найголовніше – бази практичного використання інформаційних ресурсів, потрібних для розвитку суспільства. У їхньому середовищі поки що не вироблено якісних

технологій відбору необхідної суспільству інформації із загальних обсягів наявного інфотворення, технології сприяння процесу її ефективного використання в інтересах суспільного розвитку [67, с. 31].

Така ситуація є дуже негативним фактором з точки зору підтримки суспільної значущості бібліотек. Адже за межами об'єктів комплектації фондів більшості бібліотек сьогодні лишається не лише монографічна наукова й художня література, що видається в електронному вигляді та потрапляє до читача через сайти. За межами комплектування електронна періодика, суспільно значущі обсяги інформації, продюзовані в соцмережах. Оскільки акумуляція потрібного для розвитку ресурсу інформації в умовах нинішньої бібліотечної діяльності стає незадовільною, реальною стає загроза втрати істотної складової корисного і важливого для розвитку інформаційного ресурсу, у суспільстві здійснюється пошук альтернативних можливостей доступу до нових електронних інформаційних ресурсів [4, с. 13].

Об'єктивні процеси розвитку постіндустріального, інформаційного суспільства обумовлюють необхідність збереження модернізованої системи бібліотечних установ – інформаційних центрів нинішнього суспільства.

По-перше, бібліотечні установи продовжують відігравати істотне значення в технологіях продукування нової суспільно значущої інформації. Їх відставання від розвитку загального інформаційного процесу призводить до втрати апробованих віками традицій інформаційного виробництва, у яких нова інформація співвідносилася з уже перевіреним суспільним досвідом знанням. Сьогодні автори продукування нової інформації часто орієнтуються у своїй роботі лише на легкодоступні масиви електронної інформації, не завжди достовірної.

Оскільки в Україні оцифрування фондів здійснюється в дуже незначних обсягах (через те, що цей процес досить затратний), орієнтація на національну традицію інфотворення в електронних інформаційних ресурсах дуже ускладнюється. Використання при цьому інформації глобального

інформаційного простору не завжди сприяє національним інтересам розвитку.

По-друге, система бібліотек може бути ефективним інструментом реалізації завдань інформатизації, надання доступу всім категоріям громадян до інформаційних ресурсів.

На відміну від більшості країн світу Україна на сьогодні ще має розгалужену систему бібліотечних установ, які при проведенні їх певної модернізації можуть задовольняти інформаційні запити членів суспільства: навчальних, довідково-пізнавальних, розважальних, культурологічних, виробничих тощо. Важливим при цьому є лише врахування тієї обставини, що пропонована інформація має бути актуальною, якісною та корисною, пропонуватися в прийнятній для сучасного користувача формі.

Розв'язання цієї проблеми є реальним і в умовах сьогодення, при вмілому поєднанні бібліотечними фахівцями традиційного бібліотечного ресурсу, інформації фондів бібліотек і ресурсу електронного. Для цього, як мінімум, потрібне підключення бібліотечних установ до Інтернету, організація ефективної кооперації в забезпеченні різних форм доступу до інформації, формування об'єднаних каталогів і фондів інформації та розроблення сучасних технологій бібліотечного обслуговування.

По-третє, удосконалення соціальної структури нового суспільства потребує від бібліотек поширення в суспільстві здобутків сучасного суспільствознавства як способу впорядкування нового рівня знання, уявлень про закономірності соціального розвитку в умовах прискорення темпів суспільного розвитку.

По-четверте, бібліотечні установи можуть значною мірою зменшити проблеми, що постають нині перед органами державної влади, науковими установами, громадськими організаціями, бізнесом та іншими соціальними структурами в пошуку якісної електронної інформації. Ця обставина є важливою в умовах бурхливого розвитку інформатизації різної, здебільшого низької якості, оскільки у виробництві нової інформації фахівці просто

губляться в масах захоплених інфотворчістю й новими можливостями спілкування людей.

Таким чином, у зростаючих масивах електронної інформації губляться знання, якісні й необхідні для суспільного розвитку. Незважаючи на розвиток пошукових систем, інших навігаційних інструментів, ця проблема дедалі стає гострішою, адже точність відбору вихідної інформації завжди є запорукою якісного процесу подальшої діяльності. Розроблення відповідних технологій і здійснення комплектування бібліотек інформацією, у тому числі електронною, що в оптимальній мірі відповідатиме запитам суспільства, програмам розвитку, цілям виробничої та іншої діяльності, сприятиме прискоренню суспільного розвитку, водночас підвищуючи значущість бібліотечних установ у суспільстві, розширюючи контингент користувачів.

По-п'яте, в умовах розвитку комп'ютерних технологій бібліотеки, як сучасні інформаційні центри, мають змогу розширити контингент своїх користувачів, використовуючи дистантні форми інформаційного обслуговування. При цьому, як показує досвід, інформаційна, інформаційно-аналітична діяльність бібліотечних працівників може надаватися з використанням сайтів інформаційних центрів або в режимі дистантного виконання тематичних замовлень абонентів на території України.

Система бібліотечних установ України, організуючи комплектування новими інформаційними ресурсами вітчизняних користувачів, може стати ефективним фільтром для проникнення в національний інформаційний простір негативних зарубіжних впливів в умовах розгорнутої проти нашої держави інформаційної війни, а також будь-яких інших протиправних дій в інформаційній сфері сьогодення [6, с. 6].

Навіть перелік загальних суспільних потреб збереження модернізованої системи бібліотек сучасного суспільства свідчить про їх зростаюче значення не тільки як центрів акумуляції інформації. Хоча сучасні центри збереження й організації використання інформації набувають особливої ваги як перевірені суспільною практикою дороговкази достовірності у виробництві

нових суспільно значущих ресурсів, орієнтири достовірності в безбережному морі інфотворення.

Уже сьогодні відчувається актуалізація нових запитів щодо розширення функціонального призначення бібліотечної системи, пов'язаних з розширенням потреб використання інформаційних ресурсів у суспільній практиці. Крім наведеного вище переліку вимог до сучасних бібліотек як інформаційних центрів нового суспільства, розвиваються й набувають значущості також й інші, важливі сьогодні спеціальні потреби, пов'язані з розвитком виникаючих напрямів використання інформації в комунікативній практиці творчої діяльності.

Ця діяльність у загальноцивілізаційному вимірі визначає зміст взаємовідносини між складовими соціальної структури, насамперед у масштабі держав і націй. «Джерелом інновацій дедалі більшою мірою стають дослідження й розробки (більше того, виникають нові відносини між наукою і технологією з огляду на центральне місце теоретичного знання), прогрес суспільства дедалі більше однозначно визначається успіхами у сфері знання», – зауважує І. Білоус [8, с. 8].

Тому бібліотечна діяльність у процесі розвитку сучасного суспільства, у цілому, підпорядковуватиметься інтересам найбільш високопродуктивної творчої праці. Від неї залежить статус держави, нації в сучасному суспільстві.

Вектори розвитку нового суспільства набувають чіткості. Найбільш далекоглядні дослідники за ними вже бачать ще не зовсім чіткі обриси наступного етапу розвитку – раціонального суспільства знань. Водночас наша національна інформаційна система сьогодні перебуває, на думку Т. Колесникової, «на критичному рівні в розвитку інформаційно-технологічного сектору, після якого починаються екстенсивні процеси щодо інформаційних ресурсів. Якщо не знайти ефективних рішень у сфері управління ними, ми можемо зазнати інформаційної кризи» [25, с. 26].

У цій ситуації втратити існуючу вітчизняну систему бібліотечних установ – навіть в умовах економічної скрути й силового протистояння із сусідами – для нашої країни буде кроком безвідповідальним. Оновлені, модернізовані бібліотечні установи мають стати опорою подальшого розвитку в сучасному еволюційному процесі, опорою української перспективи.

Головна функція інформаційно-бібліографічної роботи Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка – інформаційне забезпечення потреб користувачів. Воно включає широкий спектр діяльності: довідково-бібліографічне обслуговування, проведення занять з основ інформаційної культури, цільове інформування, створення бібліографічних покажчиків, власних БД тощо. Повнота та оперативність задоволення інформаційних потреб користувачів є основою цієї діяльності. Впровадження новітніх технологій змінює форми та методи інформаційно-бібліографічної роботи, які в свою чергу передбачають використання нових джерел інформації, впровадження нових послуг та новітніх бібліотечних технологій.

Електронна бібліотека докорінно змінила принцип інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки: звертаючись до системи користувач отримує не тільки посилання (бібліографію та реферат джерела), а й сам документ (повну копію).

Основні напрями інформаційної роботи бібліотеки:

- формування інформаційного ресурсу в традиційному та електронному режимах;
- створення системи вторинних документів (бібліографічних, реферативних, оглядово-аналітичних);
- довідково-інформаційне обслуговування (обслуговування спеціалістів у режимах ВРІ, ДОК та «запит-відповідь», організація книжкових виставок, віртуальних виставок та виставок нових надходжень, інформаційних переглядів); проведення інформаційних заходів [8, с.6].

Створення Інтернет-мережі в бібліотеці, єдиного інформаційного простору з можливістю спільного використання внутрішніх та зовнішніх інформаційних ресурсів, надає доступ до ресурсів глобальних інформаційних мереж для забезпечення наукової діяльності.

Бібліотека займається пошуком, аналізом і збереженням електронної продукції, забезпечує доступ до електронних ресурсів, проводить каталогізацію електронної продукції, проводить діяльність щодо пошуку, відбору, обробки та первинного аналізу дедалі зростаючих масивів інформації. Для оптимального використання накопичених у ній багатств, бібліотека забезпечує їх упорядкування, структурування і продуктивну організацію функціонування в інформаційних системах. Важливою складовою бібліотечної роботи є бібліографічно-інформаційна діяльність, спрямована на збирання, упорядкування, аналітико-синтетичну переробку, збереження, пошук та поширення інформації як на традиційних так і електронних носіях.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій впливає на зміст та форми довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО). У світі сучасних наукових технологій та глобалізації широке використання електронних ресурсів не просто підвищує якість обслуговування користувачів, а й є необхідним. Завдяки цьому роль бібліотеки у житті людини значно змінилася: вона перетворилася на активного посередника між інформацією і користувачем [17, с. 11].

Технічна і технологічна модернізації бібліотечної діяльності забезпечили зміцнення інформаційної функції сучасної бібліотеки. КОБЮ ім. Є. Маланюка стає повноправним суб'єктом інформаційного простору. Вона різними способами збирає і зберігає документовану інформацію і знання в електронному вигляді (це і власна робота з оцифрування колекцій та фондів, і співпраця з видавництвами, іншими бібліотечно-архівними установами та окремими авторами щодо надання електронного примірника документа), бере участь у формуванні документного потоку, проводить його

аналітико-синтетичну обробку, систематизує й оцінює інформаційно-знаннєві ресурси. Здійснюючи систематизацію та каталогізацію документів, довідково-бібліографічне обслуговування, книгозбірня створює основу для багатьох сучасних інформаційних та знаннєвих процесів.

Особливість інформаційної функції Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка полягає в тому, що вона реалізується, тісно взаємодіючи з іншими суб'єктами інформаційного процесу та використовуючи різні канали поширення інформації. Бібліотека бере активну участь в оцінці, інтерпретації та фільтрації інформації, у встановленні певних зв'язків між інформаційними масивами, щоб забезпечити користувачам доступ до широкого спектру джерел знання, соціально значущої інформації.

Попередній аналіз документів свідчить, що інформаційна та довідково-бібліографічна робота Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка у 2018 р. була спрямована як на поповнення інформаційних ресурсів, так і на удосконалення самої системи інформаційних послуг для усіх категорій користувачів. Інформаційна робота бібліотеки була орієнтована на застосування електронних засобів комунікації, широко використовувалися можливості інтернету та інтернет-маркетингу.

Для передачі інформації активно використовується електронна пошта. Це дозволяє економити час не лише бібліографів, а й читачів, які у зручний для себе час можуть скористатися наданими інформаційними послугами, отримати інформацію про бібліографічні покажчики, списки нових надходжень літератури та культурно-просвітницьку роботу бібліотеки.

Традиційним напрямом роботи бібліотеки є сприяння підвищенню інформаційної компетентності учнівської та студентської молоді та пропагування бібліотечно-бібліографічних знань. Так, у відділі бібліотечно-інформаційних послуг та краєзнавства працює Школа інформаційного комфорту, на заняттях якої користувачам надавалися консультації з методики пошуку необхідної інформації, використання довідкових та бібліографічних

видань, каталогів та картотек, складання та оформлення списків літератури до курсових, дипломних робіт та наукових праць. Обов'язковим і важливим елементом занять із читачами є практичне засвоєння методів автоматизованого пошуку інформації.

Одним з головних інформаційних продуктів бібліотеки є «Електронний каталог» (ЕК), що відображає весь активний фонд бібліотеки та створює основу для виконання різноманітних запитів користувачів. Електронний каталог забезпечує одночасний багатоаспектний оперативний пошук. Важливою складовою ЕК є БД «Статті з періодичних видань», «Краєзнавство», «Ілюстрації», «Документи на нетрадиційних носіях», «Нотні партитури» та інші, які поповнюються шляхом аналітичної обробки газет, журналів та наукових збірників. В ЕК представлено близько 267 тис. статей з різних галузей знань.

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка з 2004 року є дійсним членом Центрально-Українського Корпоративного Каталогу (ЦУКК) та Регіонального Корпоративного Каталогу (РКК), учасники якого мають можливість обміну електронними записами аналітичного розпису статей періодичних видань. За договором про співпрацю по обміну електронними записами кожна сторона описує по 8 журналів.

Культурно-просвітницькі заходи, які проводить бібліотека, завжди цікаві, змістовні, сучасні, направлені на розвиток освіченості та культури молоді людини, підвищенню кваліфікаційного рівня бібліотечних працівників. Впровадження новітніх технологій забезпечує удосконалення проведення таких інформаційних масових заходів:

- різноманітні фестивалі та вуличні акції бібліотеки;
- науково-практичні конференції та семінари;
- віртуальні подорожі, експрес-салони;
- тренінги;
- слайд-презентації;

- відео-презентації. Зауважимо, що відеоролики створюють працівники усіх відділів бібліотеки.

Велика увага приділяється екологічному вихованню, спрямованому на формування екологічної культури особистості, що регулює взаємовідносини між людиною та природою, орієнтує людину на збереження та відновлення природного середовища.

Таким чином, можемо зробити висновки, що інформаційна діяльність Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка досить різнопланова: бібліотека забезпечує інформаційні потреби користувачів, займається виховною роботою серед молоді, організовує культурно-просвітницькі заходи, надає інформацію віддалено за рахунок електронного інформування у режимі віртуальних довідок.

Реалізації інформаційної діяльності бібліотеки передують:

- створення бібліотечно-бібліографічної інформації та публікаційних текстів в електронному вигляді;
- забезпечення доступу через Інтернет до бібліографічної інформації і повнотекстових баз даних (БД);
- забезпечення електронних засобів пошуку і обслуговування запитів на інформаційні ресурси бібліотеки.

Все це в комплексі дає змогу в повній мірі задовольнити потреби користувачів бібліотеки, підвищувати рейтинг закладу та здійснювати культурно-просвітницьку діяльність.

3.2. Залучення користувачів до бібліотеки

3.2.1. Використання реклами

Важливою складовою залучення користувачів до бібліотеки є реклама.

Реклама як елемент бібліотечного маркетингу є найбільш теоретично розроблена. Свідченням цього є роботи І.Б.Міхнової, Г.Л.Цесарської «Как сделать рекламу библиотеки: теория, методика, практика», С.Г.Матліної

«Привлекательная библиотека, или что может реклама» де узагальнюються теоретичні та методичні підходи до реклами в бібліотеках. Ця тема є предметом дослідження А.С.Чачко, О.Кашкар'євої, жваво обговорюється на сторінках професійної преси.

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка активно використовує елементи реклами, опановує методи «паблік рілейшнз». Розглянемо визначення цих понять.

Реклама – це комунікативний зв'язок між виробником і користувачем товарів, послуг. Реклама – це будь-яка форма неособистого представлення і просування комерційних ідей, товарів та послуг, оплачених чітко визначеним рекламодавцем, або формування у покупця позитивного уявлення про споживчі якості товару в ім'я головного інтересу виробника – продажу своєї продукції [1, с. 22].

Визначення основних понять, пов'язаних з рекламою, показує різноплановість і ємкість цього процесу. Теорія рекламної справи дає змогу бібліотекам представити себе на ринку послуг. Впровадження реклами в бібліотеках розпочинається з вивчення Закону України «Про рекламу» та опанування основами рекламної справи.

Реклама є однією з найдієвіших інструментів маркетингу. Шляхом реклами бібліотекар має мету показати багатогранність сторін діяльності бібліотеки, її загальний образ, який змінюється останніми роками.

Становлення бібліотеки як культурно-інформаційного центру передбачає розробку конкретних заходів по формуванню у користувачів засобами реклами того образу бібліотеки, який вона створює.

Реклама – це, з одного боку, спосіб доведення інформації про бібліотечну продукцію та послуги до потенційних користувачів, а з другого – засіб стимулювання продажу, збуту, надання послуг.

Для бібліотек використання реклами дозволяє формувати попит на свої послуги, направити його на користувача, котрий не знає, які з його потреб можуть задовольнити послуги, запропоновані бібліотекою, на якому вони

якісному рівні у порівнянні з конкурентами. Реклама в бібліотеках повинна використовуватися в усіх аспектах її діяльності та якомога активно, і тільки реклама всього комплексу послуг дозволяє сформувати дійсно сучасний імідж бібліотеки. Завдяки рекламі можна коректно та дохідливо роз'яснювати користувачам, чому, зберігаючи традиційно безплатне обслуговування, бібліотека вимушена за деякі послуги брати плату. Саме тут «першу скрипку» може зіграти реклама з її образністю, відбором ємких та виразливих форм впливу на емоційний стан користувачів.

Щоб виконати своє призначення, реклама повинна бути чітко зорієнтована на типові потреби користувачів, тобто на цільові групи впливу, виявлені шляхом сегментації. Реклама послуг повинна використовувати і висновки по позиціонуванню послуг, що дасть змогу акцентувати увагу цільових груп впливу на тих перевагах, які виявлені відносно подібних послуг інших установ, щоб показати унікальність власної послуги.

Концепція рекламної кампанії бібліотеки є складовою частиною загальної маркетингової концепції. Вона повинна включати широку рекламну кампанію по приверненню уваги до бібліотеки взагалі, рекламну кампанію окремих напрямків роботи або по виведенню на ринок комплексу послуг чи окремої послуги, а також рекламу окремих послуг для продовження життя послуги на ринку. Відповідно до мети та напрямку реклами складається тактичний план, який конкретизує заходи по рекламі.

Використання реклами в маркетинговому підході до трансформації бібліотеки як культурно-інформаційного центру умовно можна розбити на етапи впровадження різних напрямків і різновидів реклами [15, с. 90].

1. Розробка іміджу бібліотеки (інформаційні стенди, бейджі, створення фірмового стилю тощо).

2. Проведення рекламних кампаній та реклама окремих видів послуг або напрямків роботи. Серед них найактивніше використовуються джерела масової інформації.

3. «Паблік рілейшнз» бібліотеки (зв'язки з громадськістю, лобювання тощо).

Розробка іміджу – довготривалий процес, який виробляється за довгі роки і залежить від щоденної праці. В його формуванні беруть участь всі види реклами та «ПР». На нього також впливає стиль роботи всього колективу (кадри, якість та оперативність обслуговування тощо).

Основним засобом створення та підтримання іміджу є фірмовий стиль, який складається з декількох компонентів.

Фірмовий знак (ФЗ) або емблема бібліотеки розробляється для того, щоб завдяки йому бібліотеку можна було відрізнити від інших. Використовуються такі види ФЗ:

ФЗ – у вигляді графічних образів. Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка використовує зображення будинку бібліотеки (Див. Додаток Ж). Створення ФЗ – складна робота, яку можуть виконати художники, дизайнери. Велику роль має і колір. Уявлення про бібліотеку можна зв'язати з кольором.

Слоган – постійний рекламний лозунг, який вимагає винахідливості. Його можна розробляти колективно, оголосивши конкурс в колективі. Він повинен враховувати психологічні особливості користувачів: бути коротким, динамічним і щоб його можна було легко запам'ятати. Слоган Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка: «Ти + Бібліотека = Успіх».

Логотип – фірмовий шрифтовий надпис. Всі елементи фірмового стилю можуть ввійти у фірмовий блок, який включає фірмовий знак, повну назву, поштові, банківські реквізити бібліотеки. Його використовують на офіційній документації.

Візитні картки, бейджі, як атрибут іміджевої реклами, введені в різних бібліотеках.

Для реклами бібліотеки, її послуг велику роль має друкована реклама. Видаються листівки, буклети, проспекти, плакати тощо. За кордоном в

бібліотеках активно використовуються канцелярські товари, поштові картки, посуд з бібліотечною символікою.

Оформлення бібліотеки – її вивіски, оголошення, роздільники у фонді є компонентом іміджу бібліотеки. Сюди ж відносяться і виставки, які здатні привернути увагу користувачів до колекцій і матеріалів, активізувати використання бібліотечного фонду (Див. Додаток 3).

Великі можливості для реклами відіграє співпраця з джерелами масової інформації. Бібліотека має бути постійно в центрі культурного життя регіону. Форми співробітництва з газетами, радіо, телебаченням можуть бути різними.

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка практикує участь та проведення ярмарок, виставок, презентацій. Зокрема, вже 11 років поспіль бібліотека проводить «Фестиваль молодіжної книги на вулиці Дворцовій», який щорічно відвідують по декілька тисяч людей. Входить в практику роботи і рекламний «бартер», коли бібліотека бере на себе розповсюдження чужої реклами.

Рекламний інструментарій відрізняється швидкою зміною, нововведеннями. Проведення реклами в бібліотеці залежить від ініціативності, винахідливості, творчого підходу та кадрового потенціалу. В деяких бібліотеках створюють «скриньку рекламних ідей».

Переклад терміну «паблік рілейшнз» – «ПР» (public relations) – громадські зв'язки, розповідь для публіки, взаємовідносини з громадськістю.

Визначення «паблік рілейшнз» подається І.Алешиною як «...самостійна функція менеджменту по встановленню і підтримці комунікацій між організацією та її громадськістю», або «це функція менеджменту, яка оцінює ставлення громадськості, ідентифікує політику і дії індивідууму або організації з громадськими інтересами і реалізує програму дій для отримання громадського взаєморозуміння і прийняття» [9, с. 102].

Боб Ашервуд взагалі не вважає можливим дати визначення «паблік рілейшнз». Він вважає, що це «якісний рівень, а не визначення. В дійсності легше описати практику «ПР», ніж дати йому чітке визначення».

Едвард Бернейс вважає, що «ПР» пов'язане із зусиллями по досягненню громадської підтримки якої-небудь діяльності, справи, руху або організації.

Рада інституту «ПР» дає таке визначення: це «старанно виважені і плановані зусилля по встановленню і підтриманню взаєморозуміння між організацією та користувачем» [23, с. 41].

Узагальнюючи вищесказане, під «ПР» ми розуміємо активний вплив на громадськість з метою створення сприятливих умов для розвитку установи і адекватне відношення громадськості до неї.

Таким чином, бібліотека, використовуючи «ПР», впливає на оточуюче середовище.

Від реклами «ПР» відрізняється тим, що, як правило, виконує роль реклами без значних фінансових витрат і не обов'язково самим рекламодавцем, тобто ведеться переважно на некомерційній основі, що найбільше влаштовує бібліотеки, які не мають грошей.

«Паблік рілейшнз» допомагає сформувати у користувачів бібліотеки позитивний образ, тобто створює відповідний імідж (від англійського «image» – образ, відображення, зовнішній вигляд, уявлення про що-небудь).

Зовсім нове для бібліотекарів слово «пабліситі». Іноді терміни «пабліситі» і «імідж» використовують як синоніми, але вони мають особливості.

Пабліситі – це позитивна відомість і визнання організації, її персоналу та діяльності. Він формується основною діяльністю бібліотек, відгуками користувачів і партнерів, а також засобами «паблік рілейшнз».

Пабліситі – це в переважності популярність зовнішня, для широкого загалу, формується з широким використанням засобів масової інформації. А імідж може мати меншу аудиторію популярності і в меншій мірі спиратися на засоби масової інформації.

3.2.2. Залучення користувачів через веб-сайт бібліотеки

Оптимальний по бюджету і найбільш ефективний спосіб – залучення користувачів через веб-сайт в Інтернеті.

Зараз вже практично ніхто не шукає товари і послуги в газетах, журналах або на TV, набагато простіше, зручніше і швидше набрати в пошуковій системі інтернету, в Google ключову фразу – назву товару, послуги, інформації – і через декілька секунд отримати перелік сайтів, які пропонують шукане.

Основне вкладання коштів в пошукове просування і оптимізацію сайту бібліотеки відбувається одного разу, а дохід приносить довготривалий.

Пошукове просування веб-сайту включає наступні етапи [32, с. 46]:

- Дослідження ринку на предмет затребуваності ваших послуг потенційними клієнтами через Інтернет (Інтернет-маркетинг).
- Аналіз відповідності вашого веб-ресурсу заявленим цілям (залучення клієнтів, створення позитивного іміджу бібліотеки та ін.) (Аудит сайту).
- Реорганізація, налаштування і оптимізація сайту, що націлена на залучення клієнтів (Оптимізація сайту).
- Просування послуг бібліотеки на перші позиції в пошуковій системі Google (Пошукове просування сайту).
- Відстежування, аналіз конкурентоспроможності і підтримка лідерських позицій бібліотечних веб-ресурсів (Підтримка сайту).

Існує ще спосіб залучення нових відвідувачів саме на сайт бібліотеки, який полягає в створенні популярної сторінки у Фейсбуці, Інстаграмі чи в будь-якій іншій соціальній мережі, яка, близька потенціальному користувачам бібліотеки.

Окрім залучення користувачів, дуже важливо і утримати тих, що існують.

Утримувати важливо хоч би тому, що це завжди дешевше, ніж привертати нових, а також тому, що деякі засоби, швидше за все, були витрачені на залучення раніше, і втрата користувачів – це чистий «мінус» для

бібліотеки. Про це потрібно пам'ятати насамперед. Крім того, приведені методи часто служать отриманню нових віддалених користувачів.

Сайт, блог чи сторінка в Інтернеті повинні обростати контентом, будь то статті, постінги чи аудіо-відео-контент. Користувачі часто не відвідуватимуть статичні «сторіночки», а тим більше не стануть частиною мертвого ком'юніті. Ніхто не принесе в жертву свій найдорогоцінніший час на електронний ресурс тільки тому, що на його створення були витрачені гігантські гроші й час.

Для наповнення первинного сайту або блога слід прагнути використовувати якомога більше фотографій, відео і аудіо. Пам'ятайте, що більшість з користувачів – візуали, і очі читача «чіпляються» за картинки і відео більше, ніж за докучливі заголовки «Терміново!!!» або «Важливо!».

Користувач повинен отримувати контент без зусиль.

Відвідуваність ресурсу – річ, звичайно, цінна, але більшість веб-майстрів і рекламодавців чудово знають, що потрібно зробити, щоб «нагнати» користувачів на ваш ресурс: закупівля банерних показів, участь в мережах обміну трафіком і так далі. Але сайти, які приводять натовпи у такий спосіб, ніколи не можуть гарантувати те, що це і є жадана будь-яким рекламодавцем цільова аудиторія. Як правило, цільова аудиторія затримується на сайті надовго, якщо він відповідає тематиці, яка їх цікавить, і їх задовольняє стиль подачі матеріалу. Ось тільки як вичленувати з 20 тис. відвідувачів саме тих, хто проводить тут постійно свій час? Зробити це не так і складно.

Наприклад, якщо бібліотека є власником сайту, то обов'язково слід передбачити можливість експорту нового контенту по RSS. В даному випадку не потрібно переживати, що користувач, підписавшись на вашу стрічку новин, не повернеться більше на ваш сайт. Це найбільша помилка. По-перше, не роблячи ніяких зусиль, користувач буде з вами завжди, як тільки потрапить в Інтернет, а кількість переходів при читанні дуже велика. По-друге, не думайте, що у ваших читачів не вистачить компетентності

встановити програму для читання RSS – популярні браузері вже мають інструментарій для агрегації RSS потоків.

Проте, при все більшій доступності RSS, не всі користувачі готові його використовувати. Але немає такого інтернет-користувача, який не знає, що таке електронна пошта. Якщо передбачити розсилку щоденного або щотижневого дайджеста всім підписчикам, то вони обов'язково почнуть заглядати на вогник.

Для організації e-mail розсилок краще всього використовувати спеціальні сервіси типу Subscribe.ru. Річ у тому, що, зареєструвавши там свою розсилку, бібліотека отримає у разі її популярності додаткових підписчиків завдяки рейтингам і каталогу в цій службі. У ній же можна проводити недорогі, але дуже ефективні рекламні акції. Крім того, до поштових повідомлень з цих ресурсів дуже лояльні фільтри Спаму, адже спамери відсіваються адміністрацією того ж Subscribe.ru уручну до здійснення зловмисної розсилки.

Для збільшення переходів по посиланнях в RSS-стрічці або e-mail розсилці варто передбачити коментування ваших записів. Адже якщо читача «зачепить за живе» ваша думка, то він обов'язково відвідає основний сайт, щоб залишити там свою думку. Ну, а якщо розгориться жарка дискусія, то користувач згенерує вам величезну кількість переглядів сторінок, що вам і потрібно для показу реклами, яка у бібліотеки, ймовірно, є. Для повторного повернення користувача зробіть e-mail сповіщення про нові коментарі.

Розкажіть відвідувачам про конкурентів, і вам відплатиться

Ніколи не бійтеся розповісти вашим користувачам про конкурентів, а також самим користувачам один про одного. Річ у тому, що сучасні системи статистики дозволяють відстежувати, звідки на ваш сайт прийшли, хто поставив на вас посилання. Обов'язково ставте посилання на того, хто про вас написав, а також на ті сайти, де ви хочете бути відміченими. Вони проглянуть свою статистику і обов'язково зайдуть подивитися на той сайт, який їм дав так багато трафіку і, якщо ви сподобається тамтешньому

авторові, то він вас неодмінно при нагоді «відлінує». Так ви отримаєте нових відвідувачів з потенційної аудиторії, які про вас могли не знати.

Ще слід пам'ятати про те, що сучасні блоги мають такий чудовий інструмент як `trackback`. Працює він так: ви ставите посилання на будь-який пост в цьому блозі, і посилання на ваш сайт неодмінно з'явиться в розділі коментарів цього блога, тим самим ви як би ставите самі на себе посилання з цього блога. Чим більше на вас посилань з інших сайтів, тим більше ви «цінуєтесь» пошуковими системами, тим частіше вони видаватимуть посилання на ваш сайт в пошуковій видачі. Це дуже цінний трафік, а головне, цільовий!

Радуйте користувачів, знайомтеся з ними.

Ще одним дієвим інструментом залучення нових користувачів є проведення конкурсів з цінними призами. Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва практикує проведення різноманітних акцій на зразок: приведи до бібліотеки двох своїх друзів і отримай 50% знижку на додаткову платну послугу. Такі акції, зазвичай, дають непоганий приток відвідуваності і зростання призначеної для користувача бази, адже бібліотека мотивує розповісти про неї всім друзям, знайомим, колегам і рідним, а разом отримати жаданий приз.

Головне, про що варто пам'ятати – не бути з анонсами конкурсів дуже настирливим, щоб не отримати зворотний небажаний ефект роздратування. Ну, а видати призи переможцям потрібно обов'язково, причому з як можна більшою помпою, фотографіями і відеозйомкою – сучасні користувачі Інтернет є великими скептиками, а часто просто циніками! Не інформувати їх про результати конкурсу не можна.

Популярним і ефективним способом залучення цільової аудиторії є контекстна реклама, а також спонсорство схожих з вашою тематикою сайтів з розміщенням вашої реклами на спонсорованому сайті, в його RSS-стрічці і поштової розсилці. Банерна реклама, як правило, працює на маси і приводить

до бібліотеки дуже різних людей, серед яких відсоток цільових користувачів не такий вже високий.

Способів залучення користувачів на сайт дуже багато. Є дорогі і абсолютно безкоштовні; ефективні і не дуже; витратні за часом і майже блискавичні. Проте найголовніше, що варто пам'ятати – привернути відвідувачів простіше, ніж утримати. Для утримання потрібно проявити максимум винахідливості, бути оригінальним, а головне – цікавим вашим читачам і користувачам. Ще дуже важливо залишатися позитивним і радувати відвідувачів, адже вони хочуть знайти в бібліотеці не лише потрібну інформацію, а й заспокоєння і просту людську радість. Адже відвідувачі сайту – насамперед, люди зі своїми мріями, ідеями і фантазіями, які бібліотеці випала честь реалізувати або, хоч би на йоту, наблизити їх!

3.3. Організація читацької діяльності

Читацька компетенція може бути умовно визначена як здатність до мобілізації та застосування комплексу специфічних особистісних, когнітивних та естетико-комунікативних механізмів з метою організації та реалізації ефективної естетичної взаємодії з художнім твором. Відповідно процес формування читацької компетенції має передбачати взаємопов'язаний розвиток когнітивно-діяльнісної та емоційно-естетичної сфер читача [34, с. 13].

Володіння читацькою компетенцією передбачає високий рівень розвитку як інтелектуальних, так і художніх здібностей людини. В науково-методичній літературі проблема готовності до літературної комунікації та пріоритетних критеріїв читацького розвитку розв'язується по-різному. Традиційною може вважатися точка зору, згідно з якою повноцінне сприйняття художньої літератури потребує від читача певної художньої та інтелектуальної обдарованості.

О. Шкловська асоціює норму читацької готовності до літературної комунікації з типом школярів, які мають здатність до інтегрального художньо-аналітичного сприйняття художньої літератури. Відносно менш готовими до літературної комунікації вважаються учні з добре розвиненим логічним мисленням, з яскраво вираженими здібностями до аналізу і синтезу, узагальнення, абстрагування» та «...учні з художнім або суб'єктивно-експресивним типом сприйняття» [66, с. 12].

А. Ситченко моделює норму читацької діяльності як «оптимальне естетичне сприйняття» [45, с. 50]. Готовність до оптимального естетичного сприйняття реалізується на рівні мотивів, настанов, інтересів, стимуляторів і виявляється у наявності специфічно високих критеріїв оцінки твору і глибинного переживання його післядії. Зокрема, при оптимальному естетичному сприйнятті показниками післядії твору є «...естетична насолода, катарсис, інтелектуальне й емоційне піднесення; тривале обдумування; різнобічне зіставлення зі своїми думками, почуттями; задоволення основних мотивів; нерідко неодноразове перечитування». Іншими критеріями читацького розвитку і відповідно іншими типами сприйняття вважаються «сприйняття шару фактів», «розумове пізнавальне сприйняття», «емоційне сприйняття, яке ґрунтується на суб'єктивних асоціаціях», «поверхнєве сприйняття всіх компонентів твору» [там же, с. 51].

Важливим напрямком читацького розвитку є емоційно-художній. Показниками емоційно-художнього розвитку є:

- яскраві та стійкі конкретно-наочні уявлення, що виникають у процесі сприйняття художнього твору (як в його власне рецептивній, так і в пострецептивній стадіях);
- численність асоціативно-образних зв'язків, які оживляються роботою творчої уяви в момент художнього сприйняття і після нього;
- художня чутливість, що проявляється як реагування на емоційний світ художнього твору;
- гострота чуттєвого сприйняття художньо-образного слова;

— «почуття стилю» (здатність розрізняти несхожі творчі манери художників);

— вміння управляти власними художніми емоціями (налаштування на потрібний емоційно-художній тон, експресивний вияв естетичних переживань та ін.).

Емоційно-художній розвиток особистості відбувається в результаті набуття нею суб'єктивно-емоційного рівня готовності до читацької діяльності. На цьому рівні здійснюється, за О. Шкловською, «...сплав естетичного досвіду з емоційно-чуттєвим світом особистості (уявлення, уява, інтуїція, несвідомі імпульси і процеси та ін.) [66, 15]. Суб'єктивно-емоційному рівню готовності до читацької діяльності передують відносно нижчий науково-логічний рівень особистісного розвитку.

Визнаючи методологічну доцільність уявлення про оптимальну модель готовності до естетичної взаємодії з художнім твором, вітчизняні методисти піддають критиці її відповідність реальній ситуації читацького розвитку та участі у літературній комунікації. Т. Яценко стверджує, що зрештою, абстрактного читача нема: є читач-художник (найпоширеніший тип), є читач-критик і публіцист (теж поширений тип), є читач-дослідник, є, зрештою, тип читача, що гармонійно співвідносить усі грані літературного розвитку. Ймовірно, існування різних типів читачів (обумовлене розходженням людських типів: художники, мислителі, змішаний тип) не є емпіричним псуванням однієї оптимальної моделі, а навпаки. Це норма, яка передбачає рівноправні варіанти [70, с. 36]. В умовах реального життя існує ряд незалежних читацьких типів, кожен з яких є повноцінним і повноправним учасником літературної комунікації, оскільки здатен знайти свій шлях до катарсису як вищого рівня сприйняття художнього твору.

Кожен читач є неповторним, оскільки має індивідуальний обсяг аналітичних, комунікативних та естетичних здібностей. Досвід попереднього читання також багато в чому впливає на сприйняття кожного нового твору. Фактор читацького досвіду або інтертекстуальної компетентності може

вважатися визначальним у рецепції сучасних постмодерних творів, які «конструюються» на основі свідомих алюзій до інших текстів. З іншого боку, літературна комунікація є перш за все особистісним видом діяльності, а це означає, що показником готовності до естетичної взаємодії і високого рівня читацького розвитку є сформованість емоційно-естетичних факторів особистості. Розвиток інтелектуальних здібностей залишається винятково важливим чинником, але його роль у процесі літературної комунікації є в основному допоміжною. В цілому він може вважатися проявом когнітивного компонента загальної компетентності особистості, який є інваріантним з огляду на конкретну діяльність учня.

Читання є перш за все рецептивною активністю, але його мета полягає не тільки в тому, щоб розкодувати, «освоїти» твір, але й у тому, щоб зробити прочитане частиною особистісного досвіду та духовно «перетворитися» під впливом мистецького шедевру.

Визначення найвищого рівня сприйняття твору як «перетворення» відображає сутність читацького розвитку. Кожен новий високохудожній твір змінює стан системи читацького досвіду такою мірою, що читач вже не може вважатися рівним самому собі до читання: «...якщо правомірне твердження, що, «присвоюючи» твір, читач перетворює його для себе, то тією ж мірою правомірним є й інше твердження: перетворюючи твір для себе, читач змінюється сам і, значить, сприймаючи твір і тим самим впливаючи на нього, він одночасно сам відчуває його вплив», - зауважує О. Шкловська [66, с. 15]. Повноцінне осягнення художнього твору, відповідно, супроводжується якісними змінами у читацькій свідомості і безпосередній діяльності.

О. Ніколенко визначає три рівні читацького сприйняття («екстенсивний», «інтенсивний» і рівень «переносу») [34, с. 13]. Критерієм читацького розвитку стає не характер якісних перетворень, що відбуваються з читачем у процесі літературної комунікації, а глибина проникнення реципієнта в художній світ твору. «Екстенсивний» рівень читацького сприйняття характеризується як «поверховий» і «констатуючий».

«Інтенсивний» рівень є «аналізуючими виявляється у здатності до проникнення у глибокі формальні та змістові структури твору. Найвищим рівнем читацького сприйняття вважається здатність до «переносу», який контекстно розшифровується як «...переключення з процесу переживання на його причини, що забезпечує схоже чи навіть адекватне ставлення читача й письменника до зображених у творі явищ і фактів» [там же]. Поняття переносу набуває дещо іншого значення, ніж в роботах з дидактики, де «перенос» розглядається як здатність до переносу набутих умінь і навичок на новий матеріал. О. Ніколенко використовує поняття «перенос» для опису динаміки переходу свідомості читача на якісно новий рівень, яким є осмислення викликаних емоцій і здатність до діалогу з автором твору.

Незважаючи на певні розходження у критеріях та наукових підвалинах вимірювання рівнів читацького сприйняття, вчені-естетики поділяють деякі уявлення про характер динаміки його розвитку. По-перше, система читацького досвіду може вважатися принципово відкритою, оскільки кожен новий твір здатен змінити її стан. По-друге, повноцінне досягнення художнього твору супроводжується якісними змінами у читацькій свідомості і безпосередній діяльності. По-третє, свідченням виходу свідомості читача на якісно новий рівень може вважатися здатність до переходу від процесу переживання (вживання в образи, співпереживання з героями твору, катарсису) до осмислення викликаних емоцій, діалогу з автором твору та внутрішнього «перетворення» під впливом прочитаного.

Серед літературознавців досить поширеною є точка зору, що в процесі рецепції читач «реконструює» твір відповідно до власного читацького досвіду, освітнього рівня, естетичної спрямованості. Таке розуміння характеру сприйняття художнього твору пояснює, чому в свідомості різних осіб один і той самий мистецький об'єкт може відбиватися різним чином. У зв'язку з існуванням залежності між естетичною розвиненістю читача та якістю рецепції літератури в низці робіт вітчизняних методистів

спостерігається тенденція до визначення рівнів читацького розвитку з огляду на здатність читача цілісно осягнути естетичну природу художнього твору.

Існують чотири компоненти цілісного читацького сприйняття, які поступово набуваються у процесі шкільного курсу літератури. Цими компонентами є [66, с. 14]:

- сила емоційної реакції;
- правильність понятійного освоєння, виразність змісту, концепційність читацького сприйняття;
- конкретизація літературних образів в уяві читача, бачення тексту;
- усвідомлення автора як творця твору, почуття естетичної форми.

Способи читацької діяльності можуть бути різними залежно від жанрової природи художнього твору. Вивчаючи літературу в школі, учень повинен знати, який древній сенс в слові "людина", як він відбиває його появу, природу, основний сенс буття у світі.

Особливі способи читацької діяльності:

1) Встановлення символіки імен, по батькові, прізвищ, прізвиськ персонажів. Завдання спонукає до читання, викликає асоціативні зв'язки. Це – своєрідна гра знаків мови, символів. При цьому використовується дослідницький метод, прийоми найрізноманітніші: бібліотекар може дати групам працювати з символікою імен або окремим учням, вказати джерела або самостійно знайти їх; скласти таблицю (картку), «опорний конспект».

2) Пошуки відповіді на проблемне питання. Наприклад, щоб визначити жанрову природу драми Островського «Безприданниця», пропонується питання: Чому за «Безприданницею» наш сучасник режисер Е. Рязанов поставив мелодраму «Жорстокий романс»?;

3) Робота учнів з коментарями до художнього твору. Використовується дослідницький метод у поєднанні з евристичним (передбачається консультація бібліотекаря, де в процесі роботи народжується загальний стан серйозної вдумливості, «вслухування», «вдивляння» в себе);

4) Порівняння ілюстрацій, спектаклів, фільмів з художнім твором. Цей вид діяльності дає можливість учневі виявити особливості індивідуального погляду художника на той або інший твір. Використовується дослідницький метод у поєднанні з іншими;

5) Осмислення художнього твору через музичну інтерпретацію;

6) Театрально-ігрова діяльність дає можливість учневі увійти до культури тієї або іншої епохи (поєднання дослідницького методу з творчим);

7) Аналіз епізоду (фрагмента) художнього тексту – одна з форм діяльності учнів (письмова або усна). Читацька інтерпретація є умовою і джерелом розвитку навички і уміння спостерігати за живою мовою письменника, художньою деталлю, щонайтоншими нюансами психологічного мотивування образу, характеру, особи героя, що допомагає визначити взаємозв'язки в культурних традиціях;

8) Біографічний аналіз художнього твору дозволяє учням успішно вийти на осмислення культурологічного аспекту в творі (використовується евристичний метод у взаємозв'язку з дослідницьким).

Таким чином, різні способи читацької діяльності, їх взаємозв'язок дають можливість учням пізнати глибоко літературний побут, літературне оточення автора, його психологічну біографію і долю (при евристичній установці біографічний спосіб прочитання); зрозуміти художній твір як частину духовної культури конкретної епохи (історико-культурний аналіз); відтворити культурний контекст, виявити культурні традиції (аналіз герменевтики).

Загальну концепцію розвитку читацької діяльності учнів складають:

- процес вивчення літератури спрямований на досягнення запланованого результату – розвиток широкої читацької культури;
- розчленування цього процесу на певні етапи та дії;
- координація і поетапність здійснення педагогічних операцій, спрямованих на досягнення передбачуваних результатів;
- аналіз отриманих результатів.

Змістову частину технології розвитку читацької діяльності старшокласників складають основні та фонові знання, засвоєні під час вивчення кращих творів світового класичного письменства і сучасної літератури, що користується широкою популярністю у школярів, основних відомостей з історії, теорії літератури та літературної критики, запропонованих чинними програмами з курсу.

Процесуальну частину технології розвитку читацької діяльності учнів старших класів складає розподіл на певні етапи із зазначенням конкретних видів діяльності вчителя та учнів на кожному із них.

За умов загального спаду читацької культури школярів, відсутності їхньої зацікавленості в читанні творів класичної літератури, особлива роль належить докомунікативному етапу розвитку читацької діяльності, головними завданнями якого є створення необхідного емоційного фону на основі діагностування читацьких інтересів, пробудження аналітичної думки та уяви учнів, підготовка їх до повноцінного та глибокого сприйняття художнього твору. На цьому етапі доцільно звернути увагу на такі методичні прийоми, спрямовані на сприйняття літературного тексту:

- емоційне слово про життєвий і творчий шлях письменника, його світогляд;
- розповідь про твір (історію написання чи опублікування, інтерпретування літературного тексту в інших видах мистецтв, його оцінку в літературній критиці, полеміку навколо твору тощо);
- настанова на читання;
- читання інтригуючих уривків твору.

Комплексне поєднання на докомунікативному етапі таких видів і форм діяльності, як бібліотечні уроки, сімейне і позакласне читання, позакласна робота, має стати єднальною ланкою між вивченням програмових творів у класі та самостійним читанням учнів за власним вибором.

Головним завданням комунікативного етапу читацької діяльності є забезпечення повноцінного творчого сприйняття учнями художнього твору. На цьому етапі вчитель зустрічається з такими проблемами:

- відсутність у школярів зацікавленості в читанні програмових творів на фоні загального падіння культурного рівня суспільства;
- фрагментарність сприйняття художнього тексту, ігнорування важливих моментів і деталей;
- труднощі в розумінні образності літературного тексту, виявленні підтексту, авторської позиції щодо зображуваного;
- відсутність відповідного читацького досвіду для встановлення асоціативних зв'язків, об'єктивної оцінки твору.

Виняткові можливості для спостереження над художньою манерою письменника має прийом коментованого читання. Він повинен бути єдиною ланкою між етапом безпосереднього сприйняття та етапом початкового осмислення літературного твору, здійснюється за допомогою таких видів навчальної діяльності:

- осмислення назви твору, її підназви;
- аналіз ілюстративного зображення літературного тексту;
- обговорення передмови (вступу, прологу), епіграфа до твору;
- аналіз перших абзаців тексту;
- з'ясування значення незрозумілих слів і висловів;
- опрацювання історичних, географічних, мистецтвознавчих тощо коментарів до твору.

Із метою можливого переосмислення і поглиблення читацької рецепції, «оживлення» окремих деталей чи епізодів твору увагу читачів слід звертати на прийоми вибіркового, повторного і повільного читання літературного тексту.

Зважаючи, що формування естетично розвиненого читача передбачає вміння відчувати художнє слово й насолоджуватися прочитаним, на комунікативному етапі особливу увагу слід приділяти виразному читанню

твору (уривка) вчителем або учнями, прослуховуванню фонозаписів художніх текстів у виконанні майстрів слова, читанню в особах, мелодекламації, інсценуванню прочитаного, повідомленням відомостей із теорії виразного читання, укладанню читацької партитури тощо.

Ураховуючи, що комунікативний етап читацької діяльності передбачає вміння сприймати й оцінювати наочні зображення художньо-ідейного потенціалу твору, корисно використовувати ілюстративний матеріал до літературного тексту, робити аналіз обкладинки книги, розгляд ілюстрацій до твору та роздуми над ними, коментар бібліотекаря з використанням ілюстрацій до літературного тексту, зіставлення ілюстрацій до твору різних авторів.

Комплексна реалізація на комунікативному етапі розвитку читацької діяльності різних видів сприйняття літературного тексту (індивідуального, коментованого, виразного, вибіркового, повільного, перерваного і повторного) створює умови для повноцінного активного спілкування автора, тексту твору та його читача.

З метою підвищення ефективності посткомунікативного етапу читання учні мають самостійно визначати свою позицію щодо прочитаного. Головні завдання на цьому етапі – допомогти читачам побачити всю глибину прочитаного художнього твору; сприяти зануренню школярів у творчий процес постановки та вирішення різноманітних проблем твору, у тому числі ще й невирішених; відкрити перспективи для майбутнього самостійного осмислення художнього тексту та його оцінки.

Серед основних послідовних складників цього етапу розвитку читацької діяльності – відбір і логічне впорядкування інформації, отриманої на попередніх етапах читацької діяльності; зіставлення відібраної інформації із власною позицією; визначення критеріїв індивідуальної оцінки прочитаного; інтерпретування твору; корекція власної позиції під час реінтерпретації літературного тексту; формулювання висновків стосовно осмислення твору.

3.4. Шляхи удосконалення роботи Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка

Важливим кроком у розвитку бібліотек і забезпечення ними інформаційних потреб користувачів є обов'язкове створення інформаційно-бібліотечних мереж. Будучи однією з ланок у мережі бібліотечних та інформаційних установ, вона зможе працювати так, щоб забезпечувати доступ до інформації кожній людині, де б та не перебувала. Така мережа має бути спрямована не лише на розвиток інформаційного потенціалу країни, а й на те, щоб забезпечити рівність усіх громадян у можливості доступу до потрібних їм джерел, задовольнити їхні особисті й суспільні інтереси в інформації та підняти престиж освіченості, культури й авторитет бібліотечних установ [24, с. 22–23].

Сьогодні у зміцненні ресурсно-інформаційної бази віртуального освітнього середовища провідне місце належить бібліотечному інформаційному порталу та віртуальній бібліотеці. Вони є сучасною структурно-функціональною інтерактивною формою інформаційно-комунікаційної архітектури бібліотеки, фактично визначають пріоритети у формуванні електронного культурного середовища, ландшафтно-документно-когнітивну, інформаційну єдність.

Своєчасне інформування, оперативне та ефективне задоволення потреб читачів сьогодні забезпечують веб-сайти, які дозволяють розширити та урізноманітнити спектр бібліотечно-інформаційного сервісу.

Інтернет-сайт бібліотеки відіграє значну роль не лише в забезпеченні інформаційної, культурної та освітньої підтримки користувачів бібліотеки, але й у наданні методичної допомоги колегам, обміні досвідом та формуванні бібліотечної спільноти.

Модернізація освіти в Україні зумовила необхідність трансформації бібліотек у сучасні бібліотечно-інформаційні центри, від ресурсів і послуг

яких багато в чому залежить якість і зміст навчання. Це потребує впровадження нових методів управління та праці, новітніх інформаційних технологій, освоєння передових методів роботи.

Глобальні радикальні зміни в сфері інформаційно-комунікаційних технологій неминуче впливають на суспільство в цілому й окремі сфери його діяльності – науку, культуру, освіту, виробництво. Тому бібліотека як соціальна структура не може не відчувати на собі цей вплив і залишатися незмінною.

Бібліотека – це доволі складна структура, де знаходиться велика кількість різноманітних видань (документів): книги, журнали, газети, карти та ін., а останнім часом ще й електронні ресурси. Впровадження автоматизованих бібліотечно-інформаційних технологій стає якісно новим етапом в розвитку бібліотек, посилює вимоги до професійного рівня кадрів.

Діяльність бібліотек в умовах інформатизації суспільства безпосередньо пов'язана з організацією виховної діяльності і з формуванням гармонійно розвинутої особистості кожної людини.

Інформатизація як результат реалізації комплексу заходів, спрямованих на забезпечення повного й своєчасного використання достовірних знань в усіх значущих видах людської діяльності, змінює уявлення про завдання та місце бібліотек в професійно-бібліотечній сфері життя. Могутній потік інформації на основі електронних технологій захопив сьогодні широкі верстви населення своєю дивиною, привабливістю і потужними пошуковими інформаційними можливостями.

З появою Інтернету, як єдиного комунікаційного середовища, змінюються звичні методи одержання інформації, видозмінюються засоби доступу людей до знань, прискорюється прогрес у всіх суспільних сферах, ініціюється поява нових цінностей, тенденцій і проблем.

Нові можливості в задоволенні інформаційних потреб користувачів відкриває перед бібліотекою вільний доступ до Інтернет. Довідково-бібліографічний апарат (ДБА) бібліотеки набуває величезної інформаційної

потужності, об'єднуючи пошукові можливості власних каталогів і картотек з необмеженими можливостями зовнішніх ресурсів. За рахунок представлених в мережі авторитетних БД, бібліотечних каталогів, різноманітних порталів, електронних бібліотек тощо Інтернет поступово перетворюється на одне з пріоритетних джерел для виконання будь-яких запитів, дозволяючи оперативню корегувати пошук і створювати гнучкий пошуковий алгоритм [17, с. 13].

За умов активного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в електронному середовищі вагомою складовою документно-інформаційного ресурсу сучасної бібліотеки є електронні ресурси. Це інформаційні ресурси, що створюються, керуються та використовуються за допомогою комп'ютера і містять дані та програми, зафіксовані в електронній (цифровій) формі на певних носіях.

Останніми роками спостерігається зміна характеру інформаційних запитів в режимі «запит-відповідь» по задоволенню разових або постійних звертань користувачів. У процесі пошуку та аналітико-синтетичної обробки інформації все частіше доводиться використовувати не традиційні прийоми, а застосовувати індивідуальний підхід, тобто у кожному окремому випадку створювати «персональний» алгоритм залежно від особливостей і складності конкретного запиту.

У свою чергу це веде до зміни характеру виконуваних довідок, які поступово стають «робочим» етапом пошуку, а не його результатом. Користувачі все частіше прагнуть отримати саме інформацію, а не посилання на її джерело. Самостійні розшуки поступаються місцем цілеспрямованому звертанню користувача до бібліографа на пошук професійно обробленої інформації, адаптованої до його конкретних потреб, представленої в зручній для нього формі і на вибраному їм матеріальному носієві. Використання електронних джерел для пошуку інформації з перевагою повнотекстових БД якраз і дозволяє отримати «інформацію як таку» [17, с. 17].

Для задоволення потреб сучасного користувача, забезпечення оперативного доступу до всіх бібліотечно-інформаційних ресурсів як власного виробництва, так і придбаних, бібліотека освоює і активно впроваджує сучасні досягнення в галузі інформаційних, комунікаційних і мультимедійних технологій в бібліотечні процеси. Інноваційний клімат є умовою розвитку бібліотеки.

Сучасний розвиток процесів автоматизації в бібліотеках проходить досить швидкими темпами.

Впровадження комп'ютерних та телекомунікаційних технологій в роботу бібліотек є вже не модою, а нагальною вимогою до підвищення продуктивності та якості бібліотечно-інформаційного обслуговування на основі створення, використання та інтеграції електронних ресурсів, а також автоматизації бібліотечних процесів.

Успішність функціонування бібліотеки як центру інформації зобов'язує бібліотечних фахівців швидко та адекватно реагувати на зміни в інформаційних потребах користувачів, удосконалювати форми обслуговування, надавати якісне інформаційне консультування, розширювати спектр бібліотечно-інформаційних послуг, вимагає систематичного вивчення нових технологій.

Створені електронні каталоги та масиви цифрових документів разом із засобами телекомунікацій необхідні для виконання головного завдання – забезпечення доступу користувачів до різних типів інформаційних ресурсів бібліотек.

В Кіровоградській обласній бібліотеці для юнацтва ім. Є. Маланюка активно впроваджуються та популяризуються бібліотечно- інформаційні ресурси, створюються нові масиви власних електронних продуктів, використовуються широкі спектри лінгвістичних технологій інформаційного пошуку та забезпечується оперативний доступ до інформації.

Але широковідома точка зору, що в Інтернеті «все є» часто трактується помилково. Так, в Інтернеті дійсно є багато корисної інформації, але виключно для того, хто володіє «секретами» її пошуку.

Інтернет тільки за певних умов може стати могутнім інструментом науки та освіти, і в числі таких неодмінних умов є створення відповідного бібліотечно-інформаційного середовища.

Досить довго бібліотека вважалась лише «тихим місцем для читання», важливим джерелом надання інформації і сьогодні є нагальна потреба в підвищенні її консультативної функції, впровадженні навчальних технологій. Тому одне з головних завдань Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка, як і будь-якої іншої бібліотеки, – надати користувачам практичних навичок цілеспрямованої самостійної роботи, уміння знаходити, критично осмислювати і використовувати інформацію.

Крім того, відповідно до «Стратегії розвитку бібліотечної справи до 2025 року» з'являються нові тенденції щодо створення електронних бібліотек. Електронна бібліотека докорінно змінила принцип інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки: звертаючись до системи, користувач отримує не тільки посилання (бібліографію та реферат джерела), а й сам документ (повну копію). Основні завдання електронної бібліотеки – інтеграція інформаційних ресурсів і ефективна навігація в них. Необхідність створення електронної бібліотеки зумовлена потребою вирішення проблеми інформаційної недостатності та збереження інформаційних ресурсів бібліотеки з традиційними фондами на паперових носіях [7, с. 23].

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка намагається не відставати від передових бібліотек країни в галузі інформатизації, і наполегливо працює над наповненням електронного архіву, електронного каталогу та наповненням контентом власного веб-сайту.

ВИСНОВКИ

На основі виконаних досліджень розроблені теоретичні положення та представлено практичні рекомендації, які в сукупності дозволяють вирішити наукову проблему вдосконалення діяльності бібліотеки як науково-інформаційного центру.

У результаті можна зробити такі висновки:

1. Сучасна бібліотека є складним соціально-комунікаційним комплексом, який в умовах інформаційного суспільства розглядається як інформаційно-бібліотечний центр, де генерується інформаційно-освітнє та соціокультурне середовище для молодшої людини.

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка – інформаційний, рекреаційний, культурно-дозвіллевий, методичний центр з питань бібліотечного обслуговування юнацтва в області. Бібліотека має універсальний бібліотечний фонд на різних носіях інформації, що налічує 116 тис. примірників, щорічно передплачує близько 200 назв періодичних видань. Щороку за послугами бібліотеки звертаються понад 17,5 тис. юнаків і дівчат міста Кропивницького і області, яким видається понад 352,0 тис. примірників документів. У 2005 році розпочато облік віддалених (віртуальних) користувачів, кількість яких постійно зростає.

Бібліотека займається пошуком, аналізом і збереженням електронної продукції, забезпечує доступ до електронних ресурсів, проводить каталогізацію електронної продукції, проводить діяльність щодо пошуку, відбору, обробки та первинного аналізу дедалі зростаючих масивів інформації.

Структура бібліотеки:

- 1) дирекція;
- 2) бухгалтерська служба;
- 3) служба матеріально-технічного та господарчого забезпечення;
- 4) відділ абонементу;

- 5) відділ популяризації книги та організації змістовного дозвілля молоді;
- 6) сектор менеджменту і маркетингу;
- 7) відділ сприяння технічній творчості молоді;
- 8) відділ мистецтв;
- 9) відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів;
- 10) науково-методичний відділ;
- 11) відділ комплектування і зберігання документів;
- 12) відділ інформаційно-бібліографічних послуг та краєзнавства.

Загальні правила документування управлінської діяльності та порядок роботи з документами з моменту їх створення або надходження до відправлення або передачі в архів бібліотеки у Кіровоградській обласній юнацькій бібліотеці імені Є. Маланюка регламентується Інструкцією з діловодства.

2. До основних функцій Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка належать:

- здійснення інформаційного та бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів;
- вивчення інформаційних потреб користувачів та здійснення оперативного забезпечення їх інформаційних запитів;
- формування та збереження бібліотечних фондів;
- створення та ведення системи бібліотечних каталогів, бібліографічних картотек та баз даних.

3. У своїй діяльності бібліотека керується Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, декретами, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, положеннями та іншими нормативними актами.

У контексті дослідження розглянуто управлінську документацію бібліотеки, зокрема групи організаційно-розпорядчих та довідково-

інформаційних документів, а саме: накази, положення (про бібліотеку, про відділи, про електронний каталог бібліотеки, про шлях документа у процесі обліку та обробки в бібліотеці), авторський договір, звіт про роботу КОБЮ за 2017 рік, пояснювальну записку до статистичного звіту тощо.

4. Визначено, що інформаційна діяльність бібліотеки, спрямована на збирання, упорядкування, аналітико-синтетичну переробку, збереження, пошук та поширення інформації як на традиційних так і електронних носіях.

Основними напрямками інформаційної роботи є:

- формування інформаційного ресурсу в традиційному та електронному режимах;
- створення системи вторинних документів (бібліографічних, реферативних, оглядово-аналітичних);
- довідково-інформаційне обслуговування (обслуговування спеціалістів у режимах вибіркового розповсюдження інформації, диференційоване обслуговування користувачів, організація книжкових виставок, віртуальних виставок та виставок нових надходжень, інформаційних переглядів); проведення інформаційних заходів. А також створення бібліотечно-бібліографічної інформації та публікаційних текстів в електронному вигляді та забезпечення доступу через Інтернет до бібліографічної інформації і повнотекстових баз даних.

4. У бібліотеці для юнацтва ім. Є. Маланюка використовується змішаний документообіг. Це означає, що комп'ютери, об'єднані у локальну мережу, використовуються для підготовки, передавання і зберігання документів, однак, юридичну силу документ має у паперовому виді. Узгодження і затвердження фінансових і юридичних документів здійснюється у паперовому виді.

Незважаючи на те, що робота з документами в бібліотеці знаходиться на належному рівні, існують певні резерви для удосконалення діяльності:

- в бібліотеці відсутнє приміщення для архіву;

відсутня програма контролю за електронним документообігом.

5. Важливою складовою частиною діяльності бібліотеки є реклама та «паблік рілейшнз».

Реклама – це комунікативний зв'язок між виробником і користувачем товарів, послуг. Реклама є однією з найдієвіших інструментів маркетингу. Шляхом реклами бібліотекар має мету показати багатогранність сторін діяльності бібліотеки, її загальний образ, який змінюється останніми роками.

Під «ПР» ми розуміємо активний вплив на громадськість з метою створення сприятливих умов для розвитку установи і адекватне відношення громадськості до неї. Бібліотеки, використовуючи «ПР», впливають на оточуване середовище. «Паблік рілейшнз» допомагає сформувати у користувачів бібліотеки позитивний образ, тобто створює відповідний імідж.

Оптимальний по бюджету і ефективний спосіб – залучення клієнтів через веб-сайт в Інтернеті.

Підсумовуючи вищесказане, зауважимо, що сучасна бібліотека повинна стати культурно-інформаційним осередком, у якому і за допомогою якого можна вирішувати проблеми духовного розвитку особи, інформатизації суспільства, оволодіння системою загальнолюдських норм і цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арбузов М. Пропаганда и реклама в книжной торговле / М. Ф. Арбузов. – М.: Книга, 1966. – 136 с.
2. Асеев Г. Методологія електронного документообігу : підсистеми автоматизації діловодства і статичні архіви документів / Асеев Г. // Вісник Книжкової палати. – 2005. – № 3. – С. 24–27.
3. Бабич В. Роль бібліотек в інформатизації суспільства і підвищенні інформаційної культури / В. Бабич // Бібл. планета. – 1998. – № 1. – С. 17–20.
4. Бачило І. Інформаційне право як запорука інноваційного розвитку нації / І. Бачило, О. Соснін // Віче. – 2012. – № 1. – С. 12–14.
5. Башун О. В. Вплив маркетингу і фандрейзингу на трансформацію бібліотек / О. В. Башун; Наук. ред. В. С. Білецький, докт. техн. наук. – Донецьк: УКЦентр, 1999. – 204 с.
6. Белінська В. М. Бібліотека – інформаційний ресурс освіти: стан та перспективи розвитку вузівських бібліотек : Матеріали регіональної міжвузівської науково-практичної конференції / В. М. Белінська // Бібліотека ЧДІЕУ. – Чернігів. – 2009. – С. 4–7.
7. Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 4–6 жовт. 2016 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. – К., 2016. – 640 с.
8. Білоус І. О. Основні засади інноваційного розвитку бібліотеки університету / І. О. Білоус // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали науково-практичної конференції, 12 листопада 2009 р. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – С. 5–12.

9. Борисов Б. Технологии рекламы и ПР : Учеб. Пособие / Б. Л. Борисов. – М.: Гранд-фаир, 2001. – 624 с.
10. Воробйова О. Інформаційне суспільство та його вплив на становлення електронного бізнесу [Електронний ресурс] / О. Воробйов // Науковий вісник. – 2010. – №5. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik5/fail/+Vorobjova.pdf.
11. Горный Е. Развитие электронных библиотек: мировой и российский опыт, проблемы, перспективы / Е. Горный, К. Вигурский К // Интернет и российское общество.– М.: Гендальф, 2002.– 279 с.
12. Горова С. Інформатизація суспільства й нові завдання бібліотечних структур / С. Горова // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2010. – Вип. 27. – С. 225–230.
13. Гусева Е. Н. Библиотечная инноватика как стратегия и фактор развития современной библиотеки: обоснование концепции / Е. Н. Гусева // Библиотековедение. – 2012. – №1. – С. 28–33.
14. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві: дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Давидова Ірина Олександрівна.– Х., 2008.– 444 с.
15. Дворкина М. Я. Зачем нужна библиотечная реклама / М. Я. Дворкина // Сов. библиотековедение. – 1992. – №2. – С. 86 – 91.
16. Державний класифікатор управлінської документації України ДК 010 – 98. – [Чинний від 1999. 06. 01.]. – К. : Держстандарт України, 1999.– 57 с. – (Національні стандарти України).
17. Добко Т. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному середовищі: віртуальне чи реальне / Т. Добко // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 4. – С. 11–24.
18. Земськов А. І. Електронна інформація і електронні ресурси: публікації і документи, фонди і бібліотеки / А. І. Земськов, Я. Л. Шрайберг. – М.: ФАИР, 2007. – 528 с.

19. Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій : [монографія] / [О. С. Онищенко та ін.] ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : Нац. б-ка України ім. Вернадського, 2011. – 222 с.
20. Інформаційні ресурси. Словник законодавчої та стандартизованої термінології / НАПН України ; Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: П. І. Рогова, Я. О. Чепуренко, С. М. Зозуля, І. Г. Лобановська]. – К. : Нілан-ЛТД, 2012. – 283 с.
21. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення: ДСТУ 2392-94. – [Чинний від 1995.01.01]. – К.: Держстандарт України, 1994. – 25 с. – (Національні стандарти України).
22. Качанова О. Ю. Інноваційна діяльність бібліотек: теорія, організація, методика: дис. ... д-ра пед. наук.: 05.25.03 / О. Ю. Качанова. – Санкт-Петербург, 2003. – 491 с.
23. Ключев В. К. Связи с общественностью: библиотечный вариант // Библиография. – 2000. – №1. – С. 40 – 43.
24. Коваль Т. Роль наукової бібліотеки в інформаційному забезпеченні вищої освіти / Т. Коваль // Бібл. форум України. – 2007. – № 2. – С. 20–23.
25. Колесникова Т. О. Інформатизація бібліотек ВНЗ: шляхи еволюції та сучасний стан / Т. Колесникова // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 2. – С. 25–28.
26. Копанєва В. О. Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету : монографія / В. О. Копанєва ; наук. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – К., 2009. – 198 с.
27. Кузьмин Е. И. Сохранение информации: прошлое, настоящее, будущее / Е. И. Кузьмин // Библиотековедение. – 2012. – №3. – С. 11–17.
28. Кузьмінська О. Г. Інституційний репозитарій університету як середовище інтеграції наукового знання [Електронний ресурс] /

- Кузьмінська О. Г. – Львів : ЛНУ, 2011. – С. 78–79. – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/6339>.
29. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови / З. Й. Куньч. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 848 с.
30. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів : Підручник для вузів / Н. М. Кушнарєнко, В. К. Удалова. – К.: Вікар, 2003. – 328 с.
31. Ланде Д. Електронна бібліотека як середовище адаптивного агрегування інформації / Д. Ланде, О. Баркова // Бібліотечний вісник. – 2013. – № 2. – С. 12–17.
32. Литовченко І. Л. Інтернет-маркетинг : навч. посібник для ВНЗ / І. Л. Литовченко, В. П. Пилипчук. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 182 с.
33. Матвієнко О. В. Основи організації електронного документообігу : навч. посібник для ВНЗ / О. В. Матвієнко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 111 с.
34. Ніколенко О. М. Щоб виховати читацьку особистість / О. М. Ніколенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2005. – № 1. – С. 13–14.
35. Онищенко О. С. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства : [монографія] / [О. С. Онищенко та ін.] ; Нац. акад. наук України, Нац.
36. Павленко Л. А. Корпоративні інформаційні системи: навч. посіб./ Л. А. Павленко.– Х.: Інжек, 2003. – 260 с.
37. Палєха Ю. Бібліотека як потужний інформаційний центр сучасності : Доповідь на Міжнародній науковій конференції «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору» : [Електронний ресурс] / Юрій Іванович Палєха. – Режим доступу: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/422>

38. Пархоменко О.В. Інформація і знання: взаємозв'язок: монографія / О. Пархоменко. - К.: Державний інститут інтелектуальної власності, 2010. - 268 с.
39. Пасмор Н. П. Веб-сайт та соціальні мережі як засіб інтернет-представництва університетської бібліотеки [Електронний ресурс] / Н. П. Пасмор, Н. М. Фролова // наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – Харків. – 2015 р. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9694/1/Pasmor_Frolova.pdf.
40. Про затвердження Інструкції з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах: Наказ МКТУ від 3 квітня 2007 р. № 22 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0530-07>.
41. Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс бібліотечних інтернет-сайтів: Наказ МКТУ від 7 лютого 2007 р. № 2 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0126-07>.
42. Про затвердження Порядку захисту державних інформаційних ресурсів і інформаційно-телекомунікаційних систем: Наказ Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 24.12.2001 № 76 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-02>.
43. Про затвердження Типових правил користування бібліотеками в Україні: Наказ Мінкультури і мистецтв України від 5 травня 1999 р. № 275 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0449-99>.
44. Розвиток ресурсної бази вітчизняного інформаційного середовища : [монографія] / [О. С. Онищенко та ін. ; бібліогр. ред. І. П. Антоненко] ;

- Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2012. – 245 с.
45. Ситченко А. Формувати читацьку компетентність. Про науково-педагогічні засади цієї роботи / Анатолій Ситченко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2007. – № 10. – С. 49–53.
46. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: Частина третя. Роль академічних бібліотек у конструюванні інтегрованих інформаційних е-середовищ / Д. Соловяненко // Бібліотечний вісник. – 2010. – № 6. – С. 3–17.
47. Соловяненко Д. В. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: Частина друга. Інфраструктура зберігання електронних науково-інформаційних ресурсів / Д. В. Соловяненко // Бібліотечний вісник. – 2010. – № 5. – С. 3–15.
48. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року №386-р [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>
49. Сумець О. М. Інноваційні стратегії / О. М Сумець, Є. М Ігнатова: Навч. посібник. – 2-е вид., доповнене. – Х., 2009. – 226 с.
50. Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства [Текст] : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 25 жовт. 2012 р. / Нац. ун-т «Львів. Політехніка», Наук.-техн. б-ка ; [редкол.: Шишка О. В. та ін.]. – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 595 с.
51. Україна. Закон. Про бібліотеки та бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 р. №7 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>.

52. Україна. Закон. Про встановлення Всеукраїнського дня бібліотек: Указ Президента України від 14 травня 1998 р. № 471/98 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/471/98>.
53. Україна. Закон. Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні: Закон України від 06.03.2003 № 601-IV [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/601-15>.
54. Україна. Закон. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
55. Україна. Закон. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV // Голос України. – 2003. – 27 червня. – С. 10-11.
56. Україна. Закон. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
57. Україна. Закон. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 75/98-ВР [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.
58. Україна. Закон. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 № 3322-XII [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>.
59. Україна. Закон. Про Національну програму інформатизації: Закон України від від 04.02.1998 № 74/98-ВР [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>.

60. Україна. Закон. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 09.04.1999 № 595-XIV [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/595-14>.
61. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів: ДСТУ 4163 – 2003. – [Чинний від 2003.04.07]. – К.: Держстандарт України, 2003. – 25 с. – (Національні стандарти України).
62. Уэбстер Ф. Теории информационного общества : пер. с англ. / Ф. Уэбстер. – М. : Аспект Пресс, 2004. – 398 с.
63. Швецова-Водка Г. М. Документознаводство : навч. посібник [для ВНЗ] / Г. М. Швецова-Водка. – К.: Знання, 2007. – 398 с.
64. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій [Текст] : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харківська держ. академія культури. – Х. : ХДАК, 2008. – 289 с.
65. Шемаєва Г. Перспективні напрями розвитку електронних інформаційнихресурсів бібліотек / Г. Шемаєва // Бібліотечний вісник. – 2012. – № 3. – С. 3–7.
66. Шкловська О. Методичні прийоми формування читацької компетенції старшокласників / О. Шкловська // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 2. – С. 11–16.
67. Шрайберг Я. Л. Бібліотеки, електронна інформація і змінне суспільство в інформаційному столітті / Я. Л. Шрайберг // Науч. і техн. б-ки. – 2007. – № 1. – С. 25–56.
68. Шрайберг Я. Л. Электронная информация, библиотеки и общество: что нам ждают от нового десятилетия информационного века? Ежегодный доклад Конференции «Крым». Год 2011 / Я. Л. Шрайберг // Науч. и техн. б-ки. – 2012. – № 4. – С. 11–62.

69. Шрайберг Я. Роль бібліотек у забезпеченні доступу до інформації та знань в інформаційному столітті//Вища школа. – 2007. – № 4. – С. 60–74.
70. Яценко Т. Бібліотечні уроки як форма розвитку читацької компетентності учнів // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 5. – С. 35–38.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядженням голови Кіровоградської
обласної ради

«_____» _____ 2017 р. № _____

_____ О. А. Черноіваненко

«_____» _____ 2017 р.

СТАТУТ

КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА

(у новій редакції)

ПОГОДЖЕНО

Директор департаменту культури,
туризму та культурної спадщини
Кіровоградської обласної
державної адміністрації

_____ В. Г. Животовська

«_____» _____ 2017 р.

м. Кропивницький

2017 рік

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Цей Статут прийнято із змінами та доповненнями в новій редакції замість Статуту, зареєстрованого 18 жовтня 2015 року державним реєстратором виконавчого комітету Кіровоградської міської ради Кіровоградської області за номером запису № 14441050009001751.

1.2. Повне найменування юридичної особи: «КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА».

1.3. Скорочене найменування юридичної особи: «ОБЮ».

1.4. КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА (далі – ОБЮ) є правонаступником прав і обов'язків Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва, створеної рішенням обласної ради народних депутатів від 14 червня 1978 року № 294.

Засновник (учасник) – Кіровоградська обласна рада.

1.5. Місце знаходження закладу: вул. Декабристів, 6/15, м. Кропивницький, Кіровоградська область, 25006, Україна.

1.6. ОБЮ належить до об'єктів комунальної власності і користується на праві оперативного управління будівлею, приміщенням, обладнанням, бібліотечним фондом та іншим майном, яке належить до спільної власності територіальних громад сіл, селищ і міст області (далі – спільної власності).

1.7. ОБЮ за своїм призначенням відноситься до публічних (загальнодоступних) спеціалізованих бібліотек для юнацтва обласного значення.

1.8. ОБЮ діє на основі статуту, що затверджується її засновником.

1.9. Структурний підрозділ обласної державної адміністрації, який забезпечує реалізацію на території області державної політики у сфері культури, здійснює управління діяльністю (галузеву політику) ОБЮ в межах повноважень, встановлених чинним законодавством України, нормативно-правовими актами Кіровоградської обласної ради та Кіровоградської обласної державної адміністрації, без права розпорядження майном спільної власності області, що перебуває на балансі бібліотеки.

1.10. Зміни та доповнення до Статуту вносяться Кіровоградською обласною радою або уповноваженим нею органом у встановленому порядку.

1.11. За своїм статусом ОБЮ належить до категорії неприбуткових бюджетних організацій.

II. ВИД І ПРОФІЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ, ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

2.1. ОБЮ у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, Указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами міністерств і відомств України, Кіровоградської обласної ради, Кіровоградської обласної державної адміністрації, відповідного структурного підрозділу облдержадміністрації та цим Статутом.

2.2. ОБЮ забезпечує реалізацію прав громадян на бібліотечне обслуговування.

2.3. ОБЮ обслуговує користувачів бібліотеки згідно із правилами користування бібліотекою, розробленими на основі типових правил, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері культури.

2.4. ОБЮ має право:

визначати зміст, напрями та форми своєї діяльності за погодженням із відповідним структурним підрозділом обласної державної адміністрації;

здійснювати господарську діяльність, відкривати в порядку, визначеному законодавством, рахунки в установах банків, у тому числі валютні, встановлювати перелік платних послуг;

визначати джерела комплектування своїх фондів;

встановлювати пільги для окремих категорій користувачів бібліотеки;

визначати при наданні користувачам бібліотеки документів розмір коштів, що передаються бібліотеці як забезпечення виконання зобов'язань щодо повернення одержаних у бібліотеці документів, у випадках, передбачених правилами користування бібліотеками;

визначати види та розміри компенсації шкоди, заподіяної користувачами бібліотеки, у тому числі пені за порушення термінів користування документами;

взаємодіяти з підприємствами, установами та організаціями в рамках державних і регіональних програм у межах своєї компетенції та програм розвитку бібліотечної справи, а також на основі укладених угод;

вилучати та реалізовувати документи із своїх фондів відповідно до нормативно-правових актів;

створювати інформаційні мережі на основі єдиних стандартів обробки документів і обміну даних;

вживати заходів щодо захисту створених нею баз даних, інших об'єктів інтелектуальної власності бібліотеки згідно із законодавством;

здійснювати у встановленому порядку співробітництво з бібліотеками та іншими установами і організаціями іноземних держав, вести міжнародний документообмін, бути членом міжнародних організацій;

у порядку, встановленому чинним законодавством України, нормативними актами Кіровоградської обласної ради має право укладати угоди, набувати майнових та особистих немайнових прав, нести обов'язки, бути позивачем, відповідачем, третьою та заінтересованою особою у суді;

здійснювати іншу діяльність, спрямовану на виконання статутних завдань, яка не суперечить законам.

2.5. ОБЮ зобов'язана виконувати відповідні норми та правила, встановлені в галузі бібліотечної справи.

2.6. ОБЮ забезпечує організаційно-методичне керівництво та координацію діяльності бібліотек області, що обслуговують юнацтво.

2.7. ОБЮ зобов'язана звітувати про свою діяльність перед своїм засновником, відповідним структурним підрозділом обласної державної адміністрації, Державною бібліотекою України для юнацтва та громадськістю.

ІІІ. ЮРИДИЧНИЙ СТАТУС

3.1. ОБЮ є юридичною особою, права й обов'язки якої набуваються з дня її державної реєстрації.

3.2. ОБЮ має самостійний баланс, рахунки в установах банків, органах Державного казначейства України, круглу печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційний номер, штампи, бланки.

3.3. ОБЮ в установленому порядку веде бухгалтерський облік діяльності, статистичну та іншу звітність згідно чинного законодавства України.

3.4. ОБЮ не несе відповідальності за зобов'язаннями Кіровоградської обласної ради.

3.5. Кіровоградська обласна рада не несе відповідальності за зобов'язаннями ОБЮ.

3.6. ОБЮ за своїми зобов'язаннями несе відповідальність у межах належного їй майна, згідно з чинним законодавством України, нормативними актами Кіровоградської обласної ради. Підстави і умови матеріальної та дисциплінарної відповідальності працівників бібліотеки визначаються згідно з діючими правовими нормами трудового законодавства (крім випадків, щодо яких на загальних засадах визначається кримінальна відповідальність).

IV. РЕЖИМ РОБОТИ

4.1. Режим роботи ОБЮ визначається Правилами внутрішнього трудового розпорядку, які затверджуються трудовим колективом за поданням директора і профспілкового комітету.

V. ОРГАН УПРАВЛІННЯ

5.1. Безпосереднє управління ОБЮ здійснює директор відповідно до чинного законодавства України.

5.2. Директор ОБЮ призначається на посаду шляхом укладення з ним контракту на п'ять років за результатами конкурсу.

Порядок проведення конкурсу та вимоги до кандидатів на посаду керівника бібліотеки визначаються чинним законодавством України.

5.3. Директор ОБЮ:

несе повну відповідальність за стан та діяльність бібліотеки;

визначає, формулює, планує, здійснює і координує всі види діяльності бібліотеки;

організовує роботу й ефективну взаємодію структурних підрозділів бібліотеки;

забезпечує виконання завдань бібліотеки, що спрямовані на формування та забезпечення потреб користувачів у бібліотечно-бібліографічних послугах;

встановлює зв'язки з вітчизняними та зарубіжними бібліотеками, сприяє налагодженню координаційних зв'язків з установами, громадськими організаціями і фондами, творчими спілками;

дбає про залучення благодійної допомоги, додаткових джерел фінансування на розвиток бібліотеки;

забезпечує ефективне використання і зберігання закріпленого за бібліотекою майна;

діє від імені бібліотеки;

представляє її інтереси в державних, кооперативних, комерційних підприємствах, установах, громадських організаціях, судових та арбітражних органах;

користується правом розпорядження коштами;

в межах своєї компетентності видає накази та інші акти, дає вказівки, обов'язкові для всіх підрозділів та працівників;

укладає договори;

визначає загальну чисельність працівників, структуру та штатний розпис, посадові оклади, тарифні ставки працівників за погодженням із відповідним структурним підрозділом обласної державної адміністрації;

приймає та звільняє з посад працівників бібліотеки згідно з чинного законодавства України, затверджує посадові інструкції працівників;

призначає заступників, розподіляє функції та повноваження між ними;

вживає заходів щодо морального та матеріального стимулювання працівників, накладає дисциплінарні стягнення;

вживає заходів щодо забезпечення бібліотеки кваліфікованими кадрами, створення безпечних і сприятливих умов праці;

вирішує всі питання в межах наданих йому прав, доручає виконання окремих організаційно-господарських функцій іншим посадовим особам: заступникам директора, керівникам структурних підрозділів;

забезпечує дотримання законності, зміцнення дисципліни і обліку;

відповідає за результати діяльності бібліотеки перед структурним підрозділом обласної державної адміністрації, який забезпечує реалізацію на території області державної політики у сфері культури.

5.4. Звільнення директора ОБЮ здійснюється згідно умов контракту, відповідно до чинного законодавства України.

VI. ПОВНОВАЖЕННЯ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ

6.1. Трудовий колектив бібліотеки складається з громадян, які беруть участь у його діяльності на підставі трудових договорів, угод, а також інших форм, що регулюють трудові відносини працівників з ОБЮ.

6.2. Основною формою здійснення повноважень трудового колективу є загальні збори, що скликаються за необхідності, але не рідше, ніж два рази на рік.

6.3. Загальні збори трудового колективу розглядають проект колективного договору та приймають рішення щодо схвалення або відхилення цього проекту.

6.4. Сторони колективного договору звітують на загальних зборах колективу один перед одним, але не менше, ніж один раз на рік.

6.5. Працівники ОБЮ проводять свою діяльність відповідно до Статуту, колективного договору, Правил внутрішнього трудового розпорядку, положень про структурні підрозділи та посадових інструкцій.

6.6. Правила внутрішнього трудового розпорядку затверджуються трудовим колективом за поданням директора та виборним органом первинної профспілкової організації.

6.7. Питання соціального розвитку, включаючи поліпшення умов праці, життя і здоров'я, вирішується трудовим колективом за участю адміністрації.

6.8. Орган, який має право представляти інтереси трудового колективу, є рада трудового колективу бібліотеки, профспілковий комітет та інше.

6.9. У разі реорганізації чи ліквідації бібліотеки працівникам, які звільняються, гарантується додержання їх прав та інтересів відповідно до трудового законодавства України.

VII. МАЙНО БІБЛІОТЕКИ

7.1. Майно ОБЮ складають основні фонди та оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається у самотійному балансі бібліотеки.

7.2. Майно ОБЮ є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ і міст області і закріплюється за нею на праві оперативного управління. Здійснюючи право оперативного управління, бібліотека володіє, користується та розпоряджається зазначеним рухомим та нерухомим майном за узгодженням з Кіровоградською обласною радою у встановленому порядку.

7.3. Земельна ділянка, на якій розташована ОБЮ, надана їй у безстрокове користування відповідно до Земельного кодексу України. Розпорядження земельною ділянкою проводиться за узгодженням з Кіровоградською обласною радою у встановленому порядку.

7.4. Відчуження, приватизація, надання згоди на передачу до іншої форми власності, передача в оренду, концесію або під заставу майна бібліотеки, що належить до спільної власності, здійснюється за погодженням з Кіровоградською обласною радою у порядку, встановленому чинним законодавством.

Майно бібліотеки, що забезпечує її статутну діяльність, не може бути предметом застави.

7.5. ОБЮ не має права без погодження з Кіровоградською обласною радою продавати, обмінювати та безкоштовно передавати іншим підприємствам, установам та організаціям, а також громадянам належне їй майно.

7.6. ОБЮ забезпечує збереження переданого їй в користування майна, утримує й експлуатує основні фонди у відповідності з технічними правилами дотримання вимог охорони праці і техніки безпеки.

7.7. Списання нерухомого майна з балансу ОБЮ здійснюється відповідно до чинного законодавства України та у порядку, встановленому Кіровоградською обласною радою.

7.8. Збитки, завдані ОБЮ в результаті порушення її майнових прав громадянами, юридичними особами і державними органами, відшкодовуються в установленому законодавством порядку.

VIII. ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

8.1. Фінансово-господарська діяльність ОБЮ здійснюється згідно з чинним фінансово-бюджетним законодавством України.

8.2. Штатний розпис розробляється у межах доведених обсягів фінансових ресурсів на оплату праці та подається разом з кошторисом на затвердження головному розпоряднику коштів обласного бюджету.

8.3. Джерелами формування бюджету ОБЮ є кошти обласного бюджету.

Додаткове фінансування бібліотеки може здійснюватися за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, у тому числі іноземних, за рахунок коштів, одержаних бібліотекою від господарської діяльності, надання бібліотекою платних послуг, пожертвувань та інших джерел, не заборонених законодавством.

Розмір коштів, що надходять з додаткових джерел фінансування, не підлягає обмеженню, ці кошти не можуть бути вилучені на кінець бюджетного року, не враховуються при визначенні обсягів бюджетного фінансування на наступний рік і повинні використовуватися виключно на здійснення статутної діяльності бібліотеки, в межах чинного бюджетного законодавства.

8.4. Кошти, матеріальні цінності та нематеріальні активи, що надходять безкоштовно у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб, у т.ч. нерезидентів, ОБЮ не вважаються прибутком і не оподатковуються.

8.5. Бюджетні кошти та інші надходження, передбачені цим Статутом, використовуються на здійснення статутної діяльності, виплату заробітної плати, створення необхідної матеріально-технічної бази, соціальний розвиток та матеріальне стимулювання колективу ОБЮ згідно з чинним законодавством України.

8.6. ОБЮ є розпорядником коштів обласного бюджету нижчого рівня, який підпорядковується головному розпоряднику коштів обласного бюджету – відповідному структурному підрозділу обласної державної адміністрації та здійснює управління коштами обласного бюджету відповідно до чинного бюджетного законодавства.

8.7. ОБЮ самостійно здійснює оперативний бухгалтерський та фінансовий облік своєї діяльності, веде статистичну та іншу звітність згідно з

установленими нормами, подає її в установленому порядку до органів, яким діючим законодавством України надано право контролю за відповідними напрямками діяльності бібліотеки.

8.8. Директор ОБЮ та головний бухгалтер несуть персональну відповідальність за використання коштів та достовірність і своєчасність подання фінансової звітності відповідно до чинного законодавства України.

8.9. Контроль за фінансовою діяльністю ОБЮ здійснюють уповноважені на те державні органи.

8.10. Відносини ОБЮ з іншими установами, організаціями, підприємствами і громадянами в усіх сферах фінансово-господарської діяльності здійснюються на основі договорів та інших форм, встановлених відповідно до законодавства України про закупівлю та бюджетні кошти.

8.11. ОБЮ здійснює господарську діяльність відповідно до законодавства та цього Статуту.

ІХ. ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯМ МАЙНА СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ОБЛАСТІ

9.1. Контроль за використанням та збереженням майна, що закріплене за ОБЮ на праві оперативного управління, здійснює безпосередньо директор бібліотеки, Кіровоградська обласна рада або уповноважений нею орган.

9.2. Керівник бібліотеки здійснює контроль за використанням майна, наданого в оренду, та за виконанням зобов'язань орендаря за договором оренди.

Х. РЕОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЛІКВІДАЦІЯ БІБЛІОТЕКИ

10.1. Реорганізація (злиття, приєднання, виділення, поділ, перетворення) та ліквідація бібліотеки відбувається за рішенням Кіровоградської обласної ради або уповноваженого нею органу, чи рішенням суду згідно з чинним законодавством України.

Доцільність реорганізації та ліквідації бібліотеки визначається відповідними органами виконавчої влади та Кіровоградською обласною радою за погодженням із центральним органом виконавчої влади (галузевим

міністерством), що забезпечує формування державної політики у сфері культури та мистецтв.

10.2. Бібліотека ліквідується також на інших підставах, передбачених чинним законодавством України, нормативними актами Кіровоградської обласної ради.

10.3. Ліквідація здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється Кіровоградською обласною радою або уповноваженим нею органом. Порядок і строки проведення ліквідації, а також строк заяви претензій кредиторами визначаються згідно з чинним законодавством України, нормативними актами Кіровоградської обласної ради.

10.4. Від моменту призначення ліквідаційної комісії до неї переходять повноваження управління бібліотекою. Ліквідаційна комісія оцінює наявне майно, розраховується з кредиторами, складає ліквідаційний баланс і подає його органу, який призначив ліквідаційну комісію.

10.5. У разі ліквідації бібліотеки її активи в установленому порядку повинні бути передані іншій неприбутковій організації відповідного виду, що знаходиться у спільній власності територіальних громад області або зараховані до доходу обласного бюджету Кіровоградської області.

10.6. У разі реорганізації бібліотеки її права і обов'язки переходять до правонаступників.

Заклад вважається реорганізованим або ліквідованим з моменту внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців відповідного запису.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Кіровоградської
обласної бібліотеки
для юнацтва ім. Є. Маланюка
_____ Л. Савенко
„ 09 ” січня 2018 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів
Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є.Маланюка

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів (далі відділ) є структурним підрозділом Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка, який впроваджує новітні технології в роботу бібліотеки та забезпечує вільний доступ користувачів бібліотеки до мережі Інтернет.

Відділ підзвітний та підконтрольний директору бібліотеки та його заступнику з наукової роботи.

1.2. Відділ у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства культури України, розпорядженнями голови обласної державної адміністрації, рішеннями обласної ради, наказами та рішеннями департаменту культури, туризму та культурної спадщини облдержадміністрації, директора бібліотеки, а також цим Положенням.

У межах своїх повноважень відділ організовує виконання актів чинного законодавства України та здійснює систематичний контроль за їх реалізацією.

II. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ І ФУНКЦІЇ ВІДДІЛУ

2.1. Основними завданнями відділу є:

- забезпечення реалізації державної політики у галузі бібліотечної справи;
- впровадження новітніх технологій в діяльність бібліотеки, організація та підтримка автоматизованих робочих місць;
- забезпечення сучасного рівня обслуговування користувачів, формування інформаційної культури юнацтва та молоді;
- забезпечення вільного доступу користувачів до інформації.

2.2. Відповідно до покладених на нього завдань відділ:

- організовує роботу по впровадженню в бібліотеці автоматизованих робочих місць та окремих програм;
- розробляє та впроваджує в роботу програми по створенню баз даних;
- організовує роботу по створенню баз даних відділами бібліотеки, забезпечує їх функціонування;
- обслуговує користувачів бібліотеки, у т.ч. шляхом забезпечення роботи Інтернет-центру бібліотеки;
- надає користувачам додаткові платні послуги;
- забезпечує обробку персональних даних користувачів відділу з метою оформлення реєстраційних документів користувачів бібліотеки, надання бібліотечних послуг населенню (основних та додаткових платних), підготовки державної статистичної

звітності, відносин у сфері бухгалтерського обліку; їх зберігання та використання у відповідності до чинного законодавства;

- забезпечує дотримання порядку доступу до бази персональних даних користувачів бібліотеки «Єдина реєстраційна картотека користувачів бібліотеки», захист її від доступу сторонніх осіб.

- забезпечує діяльність веб-сайту бібліотеки;

- надає методичну, консультативну допомогу бібліотекам області з питань впровадження автоматизації та комп'ютерних технологій;

- розробляє перспективні плани, програми розвитку бібліотеки відповідно до напряму діяльності відділу;

- здійснює проектну діяльність;

- здійснює пошук, використовує і поширює нові моделі організації діяльності;

- здійснює видавничу діяльність;

- складає регламентуючу документацію відповідно до напряму діяльності відділу;

- створює позитивний імідж відділу та бібліотеки за допомогою реклами;

- організовує роботу по технічному обслуговуванню комп'ютерної техніки у відділах бібліотеки, узагальнює заявки відділів, подає обґрунтовані пропозиції керівництву бібліотеки щодо забезпечення комп'ютерної техніки витратними матеріалами;

- здійснює планування, облік роботи та звітність згідно з порядком, встановленим директором бібліотеки;

- бере участь у заходах з охорони праці та пожежної безпеки бібліотеки;

- забезпечує зберігання майна відділу;

- виконує інші функції, що впливають з покладених на нього завдань.

ІІІ. ПРАВА ВІДДІЛУ

3.1. Відділ має право:

- отримувати в установленому порядку від організацій та установ інформацію, документи та інші матеріали, що відповідають сфері діяльності відділу та необхідні для виконання покладених на нього завдань;

- скликати в установленого порядку наради з питань, що належать до його компетенції;

- залучати спеціалістів інших структурних підрозділів бібліотеки для розгляду та вирішення питань, що належать до його компетенції;

- контролювати роботу інших відділів бібліотеки з питань впровадження автоматизації та комп'ютерних технологій;

- виносити на розгляд Ради при директорові питання, що стосуються компетентності відділу.

ІV. ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

4.1. Відділ при виконанні покладених на нього завдань взаємодіє з іншими структурними підрозділами бібліотеки, установами та організаціями, що працюють з молоддю, відповідно до рішень дирекції, діючих інструкцій та правил.

V. КЕРІВНИЦТВО ВІДДІЛОМ

5.1. Відділ очолює завідувач, який призначається на посаду і звільняється з посади директором бібліотеки згідно з чинним законодавством.

5.2. Обов'язки завідувача відділу визначаються посадовими обов'язками.

5.3. Завідувач відділу у прямому підпорядкуванні має трьох спеціалістів за напрямами роботи.

5.4. Розподіл обов'язків між спеціалістами відділу проводить його завідувач згідно з кваліфікаційними вимогами та завданнями, визначеними даним Положенням.

**Приміщення, яке з 1982 року займає Кіровоградська обласна
бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка**

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМ. Є. МАЛАНЮКА

• Головна | Євген Маланок | Про бібліотеку | Новини | Електронний каталог | Сторінка методиста | Краєзнавство | Запитай у бібліотекаря | Електронні книги | Розваги

Вигадуй! Фантазуй! Інвентувуй!
Твори історію разом з нами!

На нашому сайті Ти зможеш стати співтворцем дивовижної та непередбачуваної історії, котру ми створимо разом з Тобою!

Увага дуже важливо!
Прочитай цей наказ і самі зроблені історії не будуть діяти! Як?

Позначай рамку з 500 грн (1000 грн) і будь активним учасником конкурсу! Розкажи історію, яку ти самі придумали разом!

До початку інформації: 050-559-50-57 - Художник Коріна

Диво це 1100 років історично-художній пам'ятник розкопано! Як?
Навіщо парувати розкопки сучасності - епідеміологія?
Найважливіші аспекти геральдики опрацьовано десь в бібліотеці

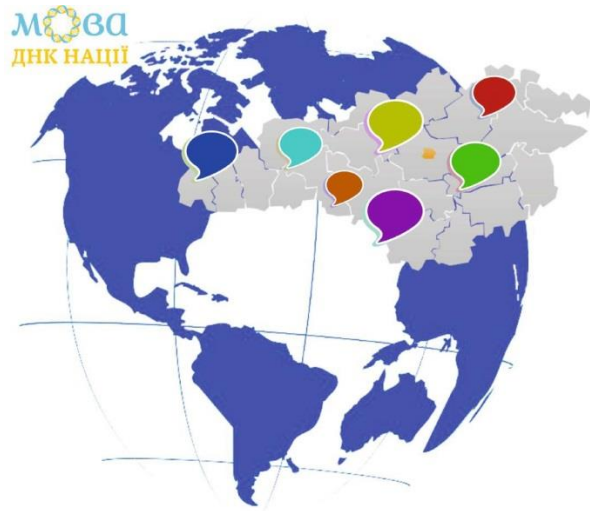
Фантазуй
пра-сторія

Шановні користувачі!

Звертаємо вашу увагу, що обласна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій прийняла рішення про заборону проведення масових заходів з огляду на загострення епідемічної ситуації в регіоні.

Повідомляємо, що з **9 жовтня 2020 року** КОБЮ ім. Є. Маланюка тимчасово припиняє проведення масових заходів.

Видання бібліотеки

Обласний бібліомарафон «ЗВУЧИ, РІДНА МОВО!» до Міжнародного дня рідної мови

Переможець конкурсу на кращий логотип бібліотеки А. Месюр

Новий логотип КОБЮ ім. Є. Маланюка

Виставкова робота в бібліотеці

«Подорож під вітрилами»
(історія вітрильного транспорту)

«Японія – далека і близька»

«Йдучи в майбутнє, пам'ятай про минуле»